

**OPINNÄYTETYÖ
PETÄJÄJÄRVI LEA
VARANKA RIIKKA
2010**

**”On meillä muuten aika vastuu tässä hommassa”
- PÄIVÄHOITO VANHEMMUUDEN TUKENA POSIOLLA**

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA
Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

**”On meillä muuten aika vastuu tässä hommassa”
- PÄIVÄHOITO VANHEMMUUDEN TUKENA POSIOLLA**

Petäjäjärvi Lea
Varanka Riikka
2010

Toimeksiantaja Posion päivähoito

Ohjaajat Tero Leppänen ja Anssi Tulkki

Hyväksytty _____ 2010 _____

Työ on kirjastossa lainattavissa.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 PÄIVÄHOITO OSANA ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN PERHEIDEN PERUSPALVELUJA	4
2.1 YHTEISKUNNAN TARJOAMAT PERUSPALVELUT LAPSIPERHEILLE	4
2.2 PÄIVÄHOITOAA SÄÄTELEVÄT LAIT JA ASETUKSET SEKÄ SEN KUSTANNUKSET	6
2.3 PÄIVÄHOIDON TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	8
2.4 PÄIVÄHOIDON JÄRJESTÄMINEN SUOMESSA	9
2.5 PÄIVÄHOITO PERUSPALVELUNA POSIOLLA.....	11
3 KASVATUSYHTEISTYÖ PÄIVÄHOIDOSSA	13
3.1 KASVATUSKUMPPANUUS, SEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT	13
3.2 KASVATUSKUMPPANUUTTA OHJAAVAT PERIAATTEET	14
3.3 VANHEMMAT LASTA KASVATTAMASSA.....	15
3.4 VARHAISKASVATTAJAT VANHEMPIEN KASVATUSTEHTÄVÄÄ TUKEMASSA.....	17
3.5 KASVATUSYHTEISTYÖ POSION PÄIVÄHOIDOSSA	18
4 VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA	19
4.1 VANHEMMUUDEN ROOLIKARTAN MUODOSTUMINEN.....	19
4.2 VANHEMMUUDEN ROOLIKARTAN SISÄLTÖ	20
4.3 VANHEMMUUDEN VIISI KESKEISTÄ ROOLIA	21
5 TUTKIMUSASETELMA JA SEN TOTEUTUS	24
5.1 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA -TEHTÄVÄT	24
5.2 TUTKIMUSAINEISTON HANKINTA	24
5.3 TUTKIMUSMENETELMÄNÄ HAASTATTELU.....	25
5.4 AINEISTON ANALYSOINTI.....	26
5.5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	27
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	29
6.1 KUVAUS POSION PÄIVÄHOIDOSTA.....	29
6.1.1 Päivähoidon nykytilanne	29
6.1.2 Päivähoidossa tapahtuneet muutokset ja niiden vaikutukset.....	30
6.1.3 Päivähoidon yhteistyö muiden toimijoiden sekä vanhempien kanssa.....	32
6.2 VARHAISKASVATTAJIEN TOIMINTA VANHEMMUUDEN ROOLIKARTAN POHJALTA.....	34
6.2.1 Rakkauden antaja – henkisestä hyvinvoinnista huolehtiva.....	34
6.2.2 Huoltaja – perustarpeista huolehtiva.....	36
6.2.3 Elämän opettaja – hyviin elämänarvoihin ohjaava.....	39
6.2.4 Ihmissuhdeosaaja – vuorovaikutustaitoja opettava	41
6.2.5 Rajojen asettaja – yhteisöllisyyteen ohjaava	44
7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	46
8 POHDINTA	50
LÄHTEET	53
LIITTEET	57

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Varhaiskasvatuspalvelut ja lapsiperheiden tukimuodot Suomessa

Kuvio 2. Varhaiskasvatuspalvelut ja perheiden tukimuodot Posiolla

Kuvio 3. Vanhemmuuden roolien muuttuminen käytännön teoksi

Kuvio 4. Vanhemmuuden roolikartta

Kuvio 5. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina rakkauden antaja

Kuvio 6. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina huoltaja

Kuvio 7. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina elämän opettaja

Kuvio 8. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina ihmissuhdeosaaja

Kuvio 9. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina rajojen asettaja

1 JOHDANTO

Lapsiperheiden hyvinvointi vaikuttaa keskeisesti koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Tämän vuoksi julkisen vallan yhdeksi tehtäväksi on määritelty jo Suomen perustuslaissa perheiden hyvinvoinnin turvaaminen (Finlex 2010). Kuntien tulee tarjota perheille erilaisia sosiaali- ja terveystalvaeluja, hoitovapaita ja etuuksia, joilla pyritään turvaamaan perheiden hyvinvointi. Keskeisin alle kouluikäisten lasten perheiden käyttämistä palveluista on päivähoido.

Päivähoidon yhdeksi tavoitteeksi määritellään päivähoidossa olevien lasten vanhempien tukeminen heidän kasvatustehtävässään. Onnistumisen kannalta on tärkeää luoda vanhempien ja varhaiskasvattajien kasvatusyhteistyöhön avoin ja toista kunnioittava ilmapiiri. Kasvatuskumppanuudessa molemmilla osapuolilla on omat merkittävät roolinsa, jossa vanhemmat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita ja varhaiskasvattajilla on lapsuuteen liittyvää erityisasiantuntemusta. Vanhemmuuden tukeminen on osa varhaiskasvattajien työtä ja tämän vuoksi on aiheellista pohtia mitä tukeminen on käytännössä.

Kartoitamme tutkimuksessamme Posion päivähoidon kokonaistilannetta. Tehtävänä on selvittää päivähoidon vastaavalta päivähoidon nykytilannetta, tapahtuneita muutoksia sekä heidän tekemäänsä yhteistyötä muiden tahojen ja vanhempien kanssa. Tutkimuksemme toisena tehtävänä on selvittää, millä tavoin Posion päiväkodin varhaiskasvattajat tukevat vanhemmuutta käytännössä. Käytämme varhaiskasvattajien haastatteluiden pohjana vanhemmuuden roolikarttaa, joka selkeyttää ja helpottaa jäsentämään vanhemmuuden eri rooleja ja tehtäviä.

Posion päivähoidossa panostetaan tällä hetkellä kasvatuskumppanuuden kehittämiseen Lapsen hyvä arki – hankkeen myötä. Hankkeen yhtenä osa-alueena on lasten eri elämän piireissä tapahtuvan kasvatuksellisen vuorovaikutuksen edistäminen ja vanhemmuuden tukeminen. Päivähoido voi hyödyntää saamiimme tutkimustuloksia päivähoidon ja vanhempien välisen yhteistyön kehittämisessä, etenkin vanhemmuuden tukemisen osalta.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa määrittelemme ensimmäisenä alle kouluikäisten lasten perheille tarjolla olevia peruspalveluja sekä päivähoidoa osana niitä. Esittelemme lisäksi Posion lapsiperheille suuntaamia peruspalveluja

ja päivähoitoa. Tämän jälkeen käsittelemme päivähoidon ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä, sen tavoitteita, lähtökohtia sekä periaatteita. Käymme myös läpi molempien osapuolten, vanhempien sekä varhaiskasvattajien rooleja kasvatuskumppanuudessa. Lisäksi kerromme Posion päivähoidon tekemästä kasvatusyhteistyöstä vanhempien kanssa. Tutkimuksemme kannalta on myös tärkeää käsitellä perusteellisemmin vanhemmuuden roolikarttaa, sen muodostumista, sisältöä sekä viittä keskeistä vanhemmuuden roolia, joihin toinen tutkimuskysymyksemme pohjautuu.

Tutkimusosiossa käymme läpi tutkimuksemme toteutusta sekä esittelemme saamamme tutkimustulokset päivähoidon vastaavan ja varhaiskasvattajien osalta. Lopuksi pohdimme saamiamme tutkimustuloksia sekä oppimistamme ja työskentelyämme opinnäytetyöprosessin aikana.

2 PÄIVÄHOITO OSANA ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN PERHEIDEN PERUSPALVELUJA

2.1 Yhteiskunnan tarjoamat peruspalvelut lapsiperheille

Kuntien tehtävänä on huolehtia lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden avulla lasten ja perheiden hyvinvoinnista sekä tukea vanhempia ja muita huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Tämän vuoksi julkinen valta on luonut perheille erilaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen, hoitovapaiden sekä etuuksien tukiverkon, joiden avulla pyritään sekä tukemaan lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja tasaamaan lasten perheille aiheuttamia kustannuksia. (Valtioneuvoston kanslia 2005, 35; Vilén – Vihunen – Vartiainen – Sivén – Neuvonen - Kurvinen 2006, 76.)

Lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä muodostuu sosiaali-, terveys- ja opetustoimen hallinnoimasta kokonaisuudesta. Kyseinen järjestelmä koostuu varhaiskasvatuspalveluista, kasvatusta- ja perheneuvonnasta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta, perheoikeudellisista palveluista, vammaisen lapsen ja perheen palveluista sekä terveydenhuoltopalveluista. Kokonaisuudessaan tämä lapsiperheille suunnattu palvelu- ja tukijärjestelmä toimii lasten varhaiskasvatukseen sekä vanhemmuuden tukena. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 10; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,12, 18- 23.)

Varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeinen osa lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmää. Varhaiskasvatuspalveluiden tehtävänä on tukea osaltaan vanhempien kasvatustehtävää sekä perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämät varhaiskasvatuspalvelut koostuvat päivähoidosta, esiopetuksesta sekä muusta varhaiskasvatus-toiminnasta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 10.)

Kasvatusta- ja perheneuvonta tarjoaa maksutonta, moniammatillista asiantuntija-apua lapsen kehitykseen ja kasvatukseen sekä muissa perheeseen liittyvissä asioissa. Neuvonnan tavoitteena on tukea ja edistää perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja luoda hyvät edellytykset lapsen turvallisille kasvuolosuhteille. Kasvatusta- ja perheneuvonta tarjoaa ohjausta ja neuvontaa lasten kasvatukseen, ihmissuhteisiin sekä perhe-elämään liittyvissä haas-

teissa. (Heiliö – Kattelus – Kaukonen – Kumpula – Narikka – Sintonen - Ylipartanen 2006, 277.)

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapselle oikeus erityiseen suoje- luun, turvalliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen (Lastensuojelulaki 2007, 1§). Lastensuojelun tulee turvata lap- sen etu myös niissä tilanteissa, joissa lapsen vanhemmat eivät siihen kyke- ne. Osana lastensuojelutyötä on vanhempien sekä yleisten peruspalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö lapsen hyväksi. Lastensuojelun kokonaisuus muo- dostuu yhteistyössä ennaltaehkäisevien toimien sekä perhe- ja yksilökohtais- ten avohuollon tukitoimien, kuten päihde- ja mielenterveyspalveluiden lisäksi huostaanotosta, sijaishuollosta sekä jälkihuollosta. Lastensuojelupalveluita tuottavat kuntien lisäksi yksityiset palveluntuottajat sekä järjestöt. (Vilén ym. 2006, 562; Heiliö ym. 2006, 281.)

Lasten sekä heidän perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia tuetaan myös **perheoikeudellisten palvelujen** kautta. Kyseisten palveluiden tarkoituksena on auttaa ja tukea perheenjäseniä ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa ja elä- män muutoksissa. Perheoikeudellisiin palveluihin kuuluvat perheasioiden sovittelu, elatusavun turvaaminen, isyyden vahvistaminen, lapsen huoltoon tai tapaamisoikeuteen kuuluvat toimenpiteet ja ottolapsineuvonta. (Heiliö ym. 2006, 245- 246.)

Vammaisille lapsille ja heidän perheilleen on yleisten sosiaali- ja terveys- palveluiden lisäksi tarjolla erilaisia erityispalveluja ja tukitoimia vammaisuu- den perusteella. Näiden erityispalvelujen tarkoituksena on luoda edellytykset mahdollisimman hyvään ja tasapainoiseen elämään yhdenvertaisena yhteis- kunnan jäsenenä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 22; Laki vammaisuu- den perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987, 1§.) Vammai- sille ja heidän perheilleen tarkoitettuja erityispalveluja ovat muun muassa omaishoidon tuki ja kehitysvammaisten erityishuolto (Heiliö ym. 2006, 246).

Kunnan velvollisuutena on järjestää myös lapsiperheille riittävät, maksutto- mat **terveydenhuoltopalvelut**. Lapsiperheille suunnattujen terveydenhuolto- palveluiden tavoitteena on huolehtia odottavan äidin, lapsen ja koko perheen terveydestä ja hyvinvoinnista. Äitiysneuvolan tarkoituksena on turvata sekä

vanhempien että syntymättömän vauvan hyvinvointi. Lastenneuvolan tehtävänä on seurata lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä tukea vanhempia lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Neuvolapalveluiden lisäksi lasten sairaanhoito ja hammashoito kuuluvat lapsiperheiden terveydenhuoltopalveluiden kokonaisuuteen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 20- 22.)

2.2 Päivähoitoa säätelevät lait ja asetukset sekä sen kustannukset

Suomalaisen päivähoidon juuret ulottuvat yli sadan vuoden taakse. Päivähoito on muuttunut vuosien saatossa köyhäinhoidollisesta auttamisesta kaikille lapsiperheille tarjolla olevaksi lakisääteiseksi varhaiskasvatuspalveluksi. (Lehto – Kananaja – Kokko – Taipale 2003, 58; Tiensuu 2005, 19; Varttua 2009b.) Päivähoito on nykyisin yksi keskeisimmistä yhteiskunnan tarjoamista, valvomista ja tukemista varhaiskasvatuspalveluista (Karila – Nummenmaa 2001, 11).

Nykyisen päivähoitotoiminnan keskeisenä perustana on vuonna 1973 säädetty laki lasten päivähoitosta (36/1973) eli niin sanottu päivähoitolaki. Laki velvoittaa kuntia huolehtimaan lastenpäivähoidon järjestämisestä tai valvomisesta kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan. (Laki lasten päivähoitosta 1973, 1981/875, 11§.) Päivähoitolain mukaan on Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä sekä erityisissä olosuhteissa myös sitä vanhemmilla lapsilla lakisääteinen oikeus vuodesta 1996 saada vanhempien tai muiden huoltajien valinnan mukaan joko kunnallinen päivähoitopaikka tai tietyin edellytyksin kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea. Toisin sanoen päivähoitossa yhdistyvät sekä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen että vanhempien oikeus saada hoitopaikka lapselleen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 9; Varttua 2009b.)

Päivähoitotoimintaa ja varhaiskasvatusta ohjaavat lisäksi erilaiset valtakunnalliset asiakirjat, kuten lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset, varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Myös kuntakohtaiset asiakirjat, kuten kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat, varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat, yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat toimivat toimintaa ohjaavina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8- 9.)

Osa lakisääteisistä sosiaali- ja terveyspalveluista on määrärahasidonnaisia eli kunta järjestää kyseiset palvelut niihin varattujen määrärahojen puitteissa. Eräät palvelut, kuten lasten päivähoito, on kuitenkin turvattu laissa säätämällä yksilölle niin sanottu subjektiivinen oikeus palvelun saantiin kunnan varoista määrärahoista riippumatta. (Heiliö ym. 2006, 97; Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 5.) Suuri osa alle kouluikäisten lasten perheistä hyödyntää subjektiivista oikeuttaan päivähoitoon, jonka vuoksi kunnat joutuvat huomioimaan budjetoinnissaan päivähoitopalveluiden suuren käyttäjämäärän. Alla olevassa taulukossa (Taulukko 1) on esitetty päivähoitossa ja esiopetuksessa olevien lasten määriä ja osuuksia kaikista alle kouluikäisistä vuodelta 2008. (Sosiaali- ja terveysministeriö – Opetusministeriö 2010, 11.)

TAULUKKO 1. Päivähoitossa ja esiopetuksessa olevat lapset Suomessa.

Päivähoidon tunnuslukuja 2008 tilanteen mukaan	
Päivähoitossa 0-5-vuotiaita	175 000
Esiopetuksessa (6-vuotiaita)	55 000
esiopetuksessa olevista myös päivähoitossa	35 000
Päivähoitossa ja esiopetuksessa lapsia yhteensä	230 000
Alle kouluikäisiä lapsia yhteensä	410 000
Päivähoitossa ja esiopetuksessa alle kouluikäisistä	56,1 %

(Sosiaali- ja terveysministeriö – Opetusministeriö 2010, 11.)

Päivähoidon kustannukset olivat Suomessa vuonna 2008 yli 3 miljardia euroa. Kuntien bruttokustannukset yhtä lasta kohden vaihtelivat lapsen iän ja hoitomuodon mukaan noin 833 – 1250 euroon/kuukausi. Perheiden maksama päivähoitomaksu määräytyy kuukausittain heidän bruttotulojensa sekä perheen koon mukaan. Elokuusta 2010 alkaen asiakkaan maksama kokopäivähoidon kuukausimaksu vaihtelee 23 - 254 euron välillä. Osa-aikaisesta – ja tilapäisesti annettavasta päivähoitosta peritään kunnan päättämä maksu. Perheiden maksettavaksi jäävä osuus lapsen päivähoitosta on pieni suhteessa päivähoitokustannuksiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö – Opetusministeriö 2010, 14- 15; Sosiaali- ja terveysministeriö 2009.)

2.3 Päivähoidon tehtävät ja tavoitteet

Päivähoidon tehtäviä voidaan tarkastella joko yhteiskunnallisten tehtävien tai päivähoidon perustehtävien kautta (Karila – Nummenmaa 2001, 11). Päivähoidon yhteiskunnalliset tehtävät voidaan jakaa työvoima-, perhe-, sosiaali- sekä koulutuspoliittisiin tehtäviin. Työvoimapolitiittisesti päivähoito mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun huolehtimalla lasten kasvatustehtävästä vanhempien työpäivän aikana. (Vilén ym. 2006, 194, 186.) Perhepoliittisesta näkökulmasta päivähoidon tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Sosiaalipoliittisessa tehtävässä päivähoitolla on kahdensuuntainen rooli. Päivähoito pyrkii ennaltaehkäisemään lastensuojelutoimenpiteitä tukemalla lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta. Toisaalta päivähoitolla on mahdollisuus puuttua varhaisessa vaiheessa perheiden vaikeuksiin ja tarjota perheille tarpeellinen apu nopeammin. Päivähoidon koulutuspoliittisena tehtävänä on osallistua lapsen opetus- ja kasvatustehtävän toteuttamiseen yhdessä kotien kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1999, 43, 47, 63.) Näiden yhteiskunnallisten tehtävien painotus vaihtelee yhteiskunnallisen tilanteen mukaan (Karila – Nummenmaa 2001, 11).

Päivähoidon perustehtävät koostuvat suppeasti tulkittuna hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuudesta. Rajan vetäminen näiden kolmen osa-alueen välille on vaikeaa, sillä ne voivat olla läsnä samaan aikaan. Lapsen hoidon tulisi olla kokonaisvaltaista, jossa huolehditaan sekä lapsen perustarpeista että psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista lämpimässä vuorovaikutuksessa. Päivähoitossa toteutettava opetus ja kasvatustehkävät sisältävät samoja elementtejä, joissa huomioidaan lapsen ikä, kasvu ja kehitys. Selvemmin pedagogiikka näkyy esiopetuksessa. Päivähoidon perustehtäviin kuuluvat laajan tulkinnan mukaan myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, moniammatillinen verkostotyö sekä toimiminen lastensuojelun tukitoimena. Verkostotyötä päivähoito tekee muun muassa neuvolan, koulun, lastensuojelun sekä puhe- ja toimintaterapian kanssa. (Koivunen 2009, 11- 12.)

Päivähoidon tavoitteeksi luetaan lapsen fyysisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen edistäminen tukien samalla lapsen älyllistä, eettistä, esteettistä sekä uskonnollista kasvatusta yhdessä kotien kanssa. Päivähoidon tulee tarjota lapselle turvalliset ja jatkuvat ihmissuhteet, kehitystä monipuolisesti

tukevaa toimintaa, jossa huomioidaan lapsen ikä, yksilölliset tarpeet sekä yleinen kulttuuriperinne. Päivähoidon tulee lisäksi tukea päivähoitossa olevien lasten perheitä heidän kasvatustehtävässään. (Laki lasten päivähoitosta 1973, 1983, 2a§.)

2.4 Päivähoidon järjestäminen Suomessa

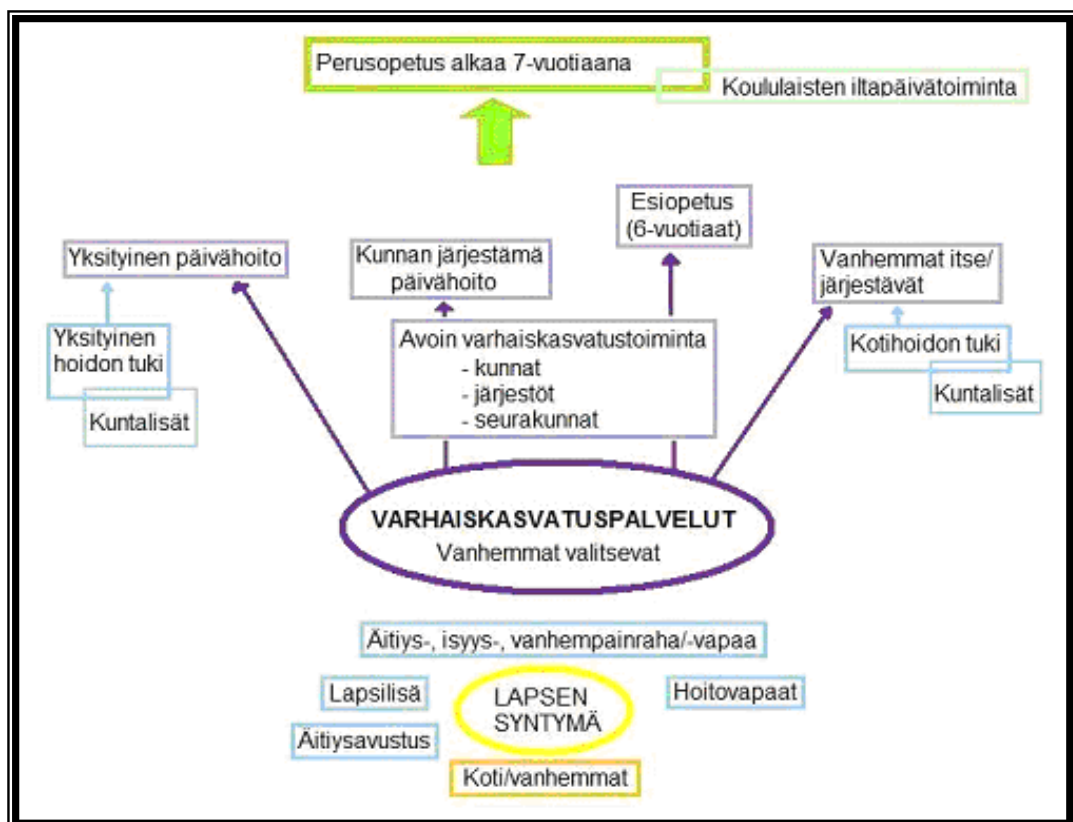
Päivähoito on keskeinen osa varhaiskasvatuspalveluja (Kuvio 1). Vastuu päivähoitoon järjestämisestä on kunnalla. Päivähoitoa järjestetään pääasiassa päiväkotihoidona sekä perhepäivähoitona joko kunnan tai yksityisen palveluntuottajan tuottamana. Päivähoitoa toteutetaan koko- ja osapäivähoitona sekä vuorohoitona, joka tapahtuu arkisin kello 18- 06 ja viikonloppuisin. Päiväkotihoidon toteutetaan siihen varatussa tilassa, jossa ammattitaitoinen hoito- ja kasvatushenkilökunta vastaa tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. (Häkkinen – Kuokkanen – Virolainen 2006, 184; Sosiaali- ja terveysministeriö - Opetusministeriö 2010, 9; Varttua 2010.) Perhepäivähoitoa järjestetään perhepäivähoitajan kotona, lapsen omassa kodissa tai ryhmäperhepäivähoitona erikseen siihen suunnitelluissa kunnan tiloissa. Erityistä tukea tarvitseville lapsille tarkoitettua erityispäivähoitoa voidaan toteuttaa joko integroimalla lapsi lapsiryhmään tai sijoittamalla hänet pien- tai erityisryhmään. Lasten tarpeiden mukaan erityislastentarhanopettajan lisäksi ryhmässä voi toimia ryhmäkohtainen tai henkilökohtainen avustaja. (Varttua 2007; Sosiaali- ja terveysministeriö - Opetusministeriö 2010, 9- 10.)

Lisäksi päivähoitoa järjestetään avoimena varhaiskasvatustoimintana erilaisin leikki- ja päivähoitotoimin. Avoimella varhaiskasvatuspalvelulla tarkoitetaan palvelua, johon lapsi osallistuu yleensä yhdessä vanhemman kanssa. Avointa varhaiskasvatustoimintaa järjestävät esimerkiksi kunnat, järjestöt sekä seurakunnat. Yleensä toiminta on lyhytkestoista, alle kymmenen tuntia viikossa ja palvelutarjonta vaihtelee kunnittain. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja ovat muun muassa avoimet päiväkodit, perhe- ja päiväkerhot, perhekahvilat sekä erilaiset leirit. (Varttua 2009a; Sosiaali- ja terveysministeriö - Opetusministeriö 2010, 9.)

Perhe voi myös halutessaan järjestää lapsensa päivähoitoon kotona. Alle 3-vuotiaan lapsen hoitamiseen kotona vanhemmat voivat hakea kotihoidon tukea Kansaneläkelaitokselta. Perhe voi hakea Kansaneläkelaitokselta myös

yksityisen hoidon tukea, mikäli alle kouluikäistä lasta hoitaa yksityinen vähoidon tuottaja tai perheen palkkaama ulkopuolinen hoitaja. Edellä mainittujen tukien saanti edellyttää, että lapsi ei ole kunnan järjestämässä päivähoitossa eikä hänelle ole varattu hoitopaikkaa sieltä. (Kansaneläkelaitos 2009a; Kansaneläkelaitos 2009b.)

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, jota järjestetään Suomessa suurimmaksi osaksi päiväkodeissa. Esiopetusta voidaan järjestää myös koulujen esiopetusryhmissä tai yhdysluokissa 1. ja 2. luokkien kanssa. Päivähoito ja koulut vastaavat esiopetuksessa olevien aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä. (Sosiaali- ja terveysministeriö - Opetusministeriö 2010, 10.)

Kuvio 1. Varhaiskasvatuspalvelut ja lapsiperheiden tukimuodot Suomessa (Mukaiutu Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 11.)

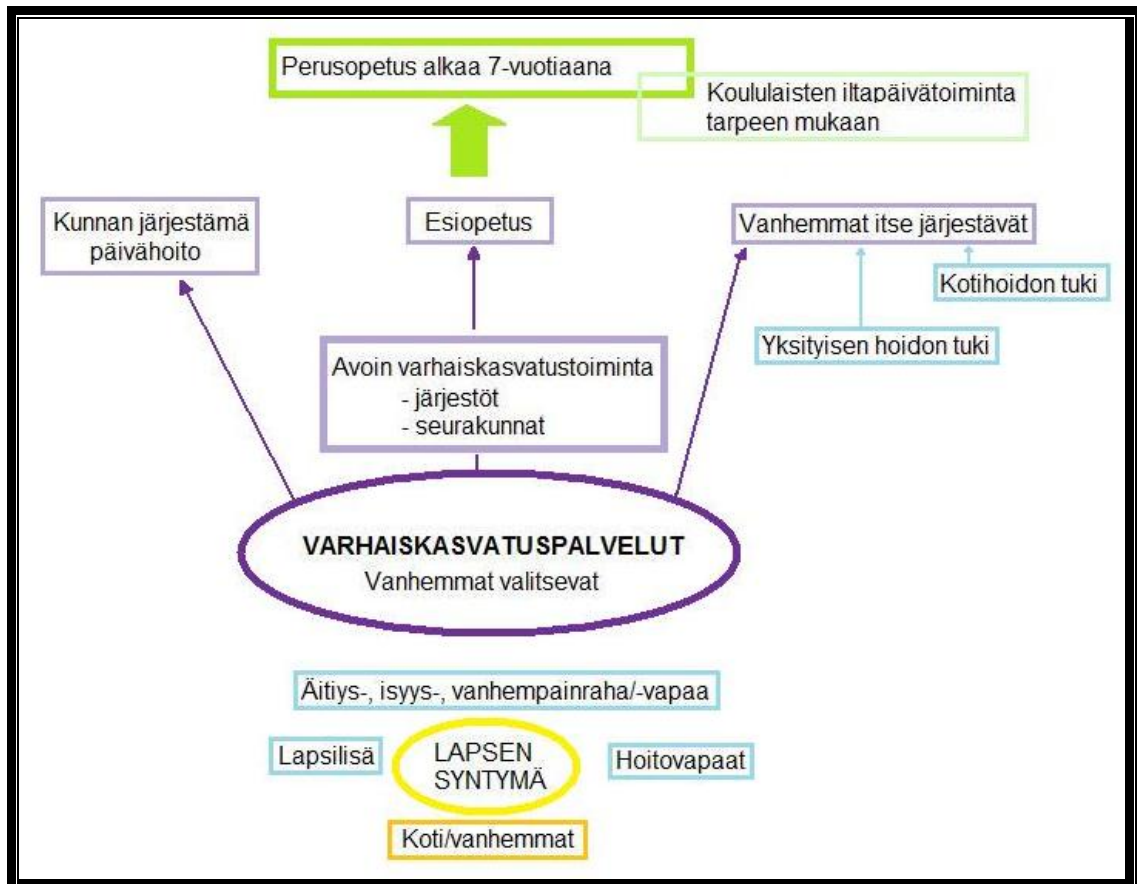
2.5 Päivähoito peruspalveluna Posiolla

Posiolla alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheille suunnattuihin peruspalveluihin kuuluvat päivähoidon lisäksi mielenterveys- ja perheneuvola, lastensuojelu, perhetyö, perheoikeudelliset palvelut, kehitysvammahuolto ja vammaispalvelu sekä terveydenhuoltopalvelut. Posion kunnassa varhaiskasvatustalvet (Kuvio 2) järjestetään päivähoitona päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoitokodissa sekä perhepäivähoitona. Päivähoitoa tarjotaan perheille kokopäivähoitona, osapäivähoitona ja vuoropäivähoitona. Posion kunnan varhaiskasvatustalvet lukeutuvat myös seurakunnan sekä muiden yhteisöjen järjestämät kerhot ja toiminnot. (Posion kunta 2010, 3, 5, 7, 10- 12, 15- 16; Helisten 2010; Posion päivähoidon varhaiskasvatustalvet 2009, 5.)

Posion keskustassa sijaitseva päiväkotit on 32-paikkainen, jossa toimii kaksi lapsiryhmää, 1-4-vuotiaat Sirrit sekä 5-vuotiaat Lirot. Sysitien ryhmäperhepäivähoitokodissa "Ryhmiksessä" järjestetään tarpeen vaatiessa hoitoa vuorokauden ympäri, myös viikonloppuisin. Ryhmäperhepäivähoito on tarkoitettu pääasiassa lapsille, joiden vanhemmat tekevät vuorotyötä. Posiolla perhepäivähoito järjestetään ensisijaisesti hoitajan kodissa. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää myös lapsen kotona edellyttäen, että perheessä on vähintään neljä alle kouluikäistä lasta ja/tai erityisestä syystä, joka estää viemästä lasta kodin ulkopuolelle hoitoon. Posion keskustassa sijaitsevassa Aholan koulussa sekä Mourujärven ja Kuloharjun kouluilla järjestettävästä esiopetusta vastaa nykyisin sivistystoimi, perustoimen vastatessa esikoululaisten aamu- ja iltapäivähoidosta. (Posion päivähoidon vastaava 2010; Posion kunta 2010; Posion kunta 2010, 7, 8.)

Lisäksi Posiolla on muita toimijoita, jotka tarjoavat talvet lapsiperheille. Liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimi järjestävät asukkaille erilaisia vapaa-ajan toimintoja, kuten kerhoja. Posion kansalaisopisto tarjoaa kaikenikäisille toimintaa muun muassa musiikin, tanssin sekä taito- ja taideaineiden parissa. Posion seurakunnan lapsi- ja perhetyö tarjoaa yli 3-vuotiaille lapsille kerhoja, leirejä, pyhäkouluja ja tapahtumia Posion alueella. Diakoniatyö tarjoaa perheille mahdollisuuden keskustella tarpeen vaatiessa sekä saada apua taloudelliseen tilanteeseensa. Posiolla toimivat 4H-yhdistys ja Mannerheimin las-

tensuojeluliitto tarjoavat lapsille ja perheille erilaisia virikkeitä sekä tukea, kuten harrastustoimintaa ja lastenhoitoa. (Posion kunta 2010 18, 20- 22.)

Kuvio 2. Varhaiskasvatuspalvelut ja perheiden tukimuodot Posiolla (Mukailtu Posion päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma 2009,5.)

3 KASVATUSYHTEISTYÖ PÄIVÄHOIDOSSA

3.1 Kasvatuskumppanuus, sen tavoitteet ja lähtökohdat

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvattajien välistä kasvatusyhteistyötä, jossa he sitoutuvat toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Lähtökohdana kumppanuudessa on lapsen tarpeiden huomioiminen sekä lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Yhteistyö edellyttää tasavertaisuutta, keskinäistä luottamusta ja molempinpuolista kunnioittamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31; Häkkä – Kuokkanen – Virolainen 2006, 38.)

Kasvatuskumppanuudella on kahdeksan erilaista tehtävää. Sitä voidaan tarkastella päivähoidon ja kodin jaettuna kasvatustehtävänä, vanhempien osallisuutena, ammatillisena vuorovaikutuksena, kasvattajan kasvatustietoisuutena sekä kasvattajan tunnevuorovaikutuksena lapsen ja vanhemman suhteen kannatteluna lapsen kokemusten ja tarinoiden kuulemisena sekä varhaiskasvatuksen kehittämisenä. (Kaskela - Kekkonen 2006, 17- 31.) Tutkimuksesamme tarkastelemme kasvatuskumppanuutta päiväkodin ja kodin jaettuna kasvatustehtävänä.

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on huomioida erilaisten kasvuympäristöjen ja kasvatuskäytäntöjen tärkeys lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kumppanuuden tarkoituksena on yhdistää vanhempien ja varhaiskasvattajien samanvertaiset, mutta sisällöltään erilaiset tiedot ja kokemukset lapsesta. Vanhemmilla on oman lapsensa ja hänen elinympäristönsä paras asiantuntijuus, kun taas ammattikasvattajilla on koulutuksen tuomaa lapsuuteen liittyvää erityisasiantuntemusta. (Kaskela - Kekkonen 2006, 20- 21; Liinamaa 2002, 17.)

Lapselle tärkeiden aikuisten toimiva yhteistyö luo parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Yhteistyö helpottaa lapsen olemista ja siirtymistä kahden hänelle keskeisen kasvuympäristön, kodin ja päivähoidon välillä. Lisäksi se luo mahdollisuuden lapsen johdonmukaiseen kasvatukseen sekä myönteisen kasvatusilmapiirin saavuttamiseen. Vanhempien ja ammattihenkilöstön yhteistyön toimivuuden lisäksi, kasvatuskumppanuuden tavoitteena on edistää vanhempien keskinäisen yhteistyön tapoja ja muotoja. Tavoitteena on myös tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen tarve

ja yhdessä vanhempien kanssa miettiä sopivat tavat toimia lapsen parhaaksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31; Häkkä ym. 2006, 38; Keskinen - Virjonen 2004, 80; Myöhänen – Kallio - Viitanen 2005, 20.)

Kasvatuskumppanuutta määrittää neljä eri lähtökohtaa. Yhteistyön toteutumiseen vaikuttavat kulttuurilliset arvot eli perheen sisäiset arvot ja roolit sekä niihin liittyvät odotukset. Kumppanuuden toteutumiseen vaikuttaa myös perheen elämäntilanne ja heidän kokemus omasta elämästään. Lisäksi yhteistyötä määrittävät päivähoitossa korostettavat arvot sekä henkilökunnan ammatillinen pätevyys. (Häkkä ym. 2006, 38.)

Henkilökunnan asenteilla ja työtavoilla on keskeinen merkitys kasvatuskumppanuuden toteutumiseen. Jokaisen perheen ollessa yksilöllinen ja jokaisen kasvatuskumppanuussuhteen ainutlaatuinen, ovat myös yhteistyömuodot erilaisia. Tämän vuoksi vanhempien sekä varhaiskasvattajien on tärkeää keskustella kasvatuskumppanuuteen liittyvistä arvoista, näkemyksistä ja vastuista yhdessä. Käytännössä kasvatuskumppanuus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välistä vuorovaikutusta, jossa kumpikin osapuoli tukee toisiaan lapsen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen liittyvissä asioissa. (Häkkä ym. 2006, 38; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31; Keskinen – Virjonen 2004, 81.)

3.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. **Kuuleminen** ja kuulluksi tuleminen on aina eheytävä kokemus. Toisen osapuolen aito kuunteleminen sekä asioiden, puheiden, ajatusten ja erilaisten viestien vastaanottaminen on yhteistyön toimivuuden kannalta tärkeää. Se auttaa hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan kumppanuuden osapuolia. (Kaskela – Kekkonen 2006, 32, 34; Häkkä ym. 2006, 40.)

Kunnioitus on tärkeä periaate kasvatuskumppanuudessa, koska jokainen ihminen kaipaa tulla hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on. Toista kunnioittava ja hyväksyvä asenne ilmenee ajatuksissa sekä teoissa. Kunnioitus mahdollistaa aidon vuorovaikutuksen syntymisen, jossa kumppanuuden osapuolet -

lapset, vanhemmat ja työntekijät voivat puhua rehellisesti ja avoimesti myös vaikeista asioista. (Kaskela – Kekkonen 2006, 34.)

Luottamus muodostuu kuulemisen ja kunnioittamisen periaatteista. Luottamus rakentuu ajan kanssa ja siihen vaikuttavat jokaisen ihmisen aiemmat kokemukset ja muistot. Luottamuksellinen ilmapiirin syntymiseen vaikuttaa olennaisesti, että vanhempien toiveita, kasvatuskäsityksiä ja ajatuksia oman lapsen kasvusta ja kehityksestä huomioidaan päivähoidossa. Luottamus kasvatuskumppanuutta ohjaavana periaatteena mahdollistaa yhteisen ymmärryksen muodostumisen lapsesta sekä vanhemmille tunteen, että lapsi saa hyvää hoitoa. (Häkkinen ym. 2006, 40; Kaskela – Kekkonen 2006, 36- 37.)

Dialogisuus merkitsee yhteisen ymmärryksen rakentamista ja luottamuksellisen sekä arvostavan keskusteluilmapiirin luomista vanhempien ja työntekijöiden välille. Tärkeintä dialogisuudessa on kuuleminen, koska sen avulla syntyy aitoa ja tasavertaista vuoropuhelua, jossa kaikkien ajatukset tulevat näkyviksi. Onnistuneessa dialogisuudessa voidaan puhua tavallisista arjen asioista lapseen liittyen kuin myös haasteellisimmista asioista, kuten lapsen tarpeesta erityiseen tukeen. Kasvatuskumppanuuden onnistumisen kannalta työntekijän on myös tärkeää pystyä erottamaan oma elämäntarinansa vanhempien elämäntarinoista, jotta hänen tunteet, kasvatuskäsitykset, asenteet ja arvot eivät ole esteenä perheen kunnioittavalle kuulemiselle. Dialoginen kasvatuskumppanuus voi parhaimmillaan olla yhdessä oppimista, yhteistä ajatusten vaihtoa ja ongelmanratkaisua. (Kaskela – Kekkonen 2006, 38; Kaskela – Kekkonen 2005,17.)

3.3 Vanhemmat lasta kasvattamassa

Vanhemmuus on koko elämän kestävä rooli. Se on henkilökohtainen ja elämän mittainen suhde toiseen ihmiseen, lapseen. Vanhemmilla on ensisijainen oikeus ja vastuu lapsensa kasvatuksesta sekä paras asiantuntijuus lapsestaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Vanhempien tehtävänä on rakentaa yhdessä lapsen kanssa hyvä elämä rakastaen, ohjaten, neuvoen, käskien, kieltäen sekä kunnioittaen samalla lasta. Heidän tehtävänä on antaa lapselle hyvän elämän edellytykset ja työvälineitä elämässä selviytymiseen. Vanhemman tulee huolehtia lapsen hyvinvoinnista kokonaisvaltaisesti lapsen etua ja yksilöllisyyttä kunnioittaen. Kasvatukseen vaikutta-

vat vanhempien omat kokemukset saamastaan kasvatuksesta. Omassa vanhemmuudessa ja kasvatuksessa vanhemmat peilaavat toimintaansa itse saamaansa kasvatukseen sekä pohtivat ja muokkaavat tarvittaessa kasvatusta omalle lapselleen sopivammaksi. (Kupila 2004, 88; Liinamaa 2002, 17.)

Kotona tehtävälle kasvatukselle ei ole asetettu tarkkoja vaatimuksia, mutta on kuitenkin määritelty yleisiä säännöksiä ja periaatteita, esimerkiksi laissa lapsen hullosta ja tapaamisoikeudesta, joilla pyritään turvaamaan lapselle hyvä hoito ja kasvatusta. Kotona tehtävää kasvatusta voidaan tarkastella esimerkiksi riittävän hyvän kotikasvatuksen näkökulmasta. Riittävän hyvässä kotikasvatuksessa vanhemmat kantavat vastuun lapsistaan. Perheen arjessa vastuunjako ja lasten osallisuus arjen toiminnassa on sujuvaa ja mutkatonta. Vanhemmat huolehtivat lapsen perustarpeista sekä hyväksyvistä ja turvallista kasvu- ja elinympäristöstä. He tukevat lapsen sisäistä hyvinvointia antamalla positiivista palautetta ja vahvistamalla lapsen itsetuntoa. Lisäksi vanhemmat ovat luotettavia, toimivat johdonmukaisesti ja osallistuvat tasavertaisesti kasvatukseen. (Hiitola – Moilanen – Määttä – Oikkonen – Parhiala – Sarvela - Vähärautio 2008, 152.)

Vanhemmuus tuo onnellisuuden lisäksi mukanaan myös haasteita ja epävarmuutta. Vanhempien kasvatustavasta ja -tehtävästä keskustellaan ja sitä arvostellaan nykypäivänä entistä avoimemmin. Tämä hämmentää vanhempia miettimään, mitä riittävä ja hyvä kasvatusta oikeasti on. Monet vanhemmat ovat epävarmoja kasvattajana toimimisesta ja kaipaavat asiantuntijan näkemystä siihen. Usein yhteistyössä ammattikasvattajien kanssa vanhemmat saavat varmuutta kasvatukseen ja voivat vahvistaa omaa kasvatustajatteluansa selkeämmäksi. (Kupila 2004, 89.)

3.4 Varhaiskasvattajat vanhempien kasvatustehtävää tukemassa

Päivähoitolaki määrittelee yhdeksi päivähoidon tehtäväksi tukea vanhempia heidän kasvatustyössään. Tämä tarkoittaa vanhempien kasvatusoikeuden ja kasvatuservelvollisuuden tukemista. Toisena päivähoidon tehtävänä on jakaa kasvatuservastuu vanhempien kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lapsen ollessa päivähoitossa, varhaiskasvattajat kantavat vastuun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Jaettu kasvatuservastuu tarvitsee toimiakseen tiivistä yhteistyötä ja molemminpuolista sitoutumista lapsen parhaaksi eli kasvatuserkumppanuutta. (Kupila 2004, 83; Koivunen 2009, 151.)

Päivähoidon näkökulmasta kasvatuserkumppanuus on tietoista sitoutumista yhteistyöhön sekä ammatillista keskustelua vanhempien kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vanhemmat pohtivat yhdessä varhaiskasvattajien kanssa lapsen kasvatukseen liittyviä asioita sekä tekevät yhteisiä kasvatusersopimuksia, jotka sitovat niin vanhempia kotikasvatuksessa kuin ammattihenkilöstöä päivähoiton arjessa. Varhaiskasvattajien vastuulla on huolehtia vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön luomisesta sekä hyödyntää ammatillista osaamistaan vanhemmuuden ja kodin kasvatustyön tukemisessa. (Kaskela – Kekkonen 2005, 17; Kupila 2004, 83; Keskinen - Virjonen 2004, 80.)

Käytännössä varhaiskasvattajat tukevat vanhemmuutta ja heidän kasvatusertehtäväänsä antamalla vanhemmille tietoa eri-ikäisten lasten kasvatuksesta ja rohkaisemalla heitä toimimaan lapsen kasvatusersellisten tarpeiden pohjalta. Lisäksi päivähoito järjestää erilaisia keskustelutilaisuuksia, kuten vanhempainiltoja ja henkilökohtaisesti vanhempien kanssa pidettäviä tapaamisia. Tapaamisissa vanhemmat voivat keskustella yhdessä ammattikasvattajien kanssa luottamuserllisesti lapsen yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisesta sekä vanhemmuuden tärkeydestä ja sen mukanaan tuomista haasteista. Päivähoitolle asetettu tehtävä vanhemmuuden sekä heidän kasvatusertehtävän tukemisessa edellyttää, että vanhemmat ymmärtävät olevansa lastensa tärkeimpiä kasvattajia ja kasvatuserksen vanhemmuutensa merkittävimpänä tehtävänä. On tärkeää huomioida, että päivähoitossa kuka tahansa työntekijöistä on korvattavissa, mutta lapsen sydämessä omat vanhemmat ovat korvaamattomia. (Kupila 2004, 83, 90.)

3.5 Kasvatusyhteistyö Posion päivähoitossa

Posion päivähoitossa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on toiminnan perusta. Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2009) määritellään kasvatuskumppanuuden olevan läsnäoloa, kuuntelua ja kannattelua, jonka päämääränä on ”lapsen paras”. Tämän vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen yhteistyön pyrkimyksenä on keskinäisen arvostamisen sekä tasavertaisen ja luottamuksellisen vuorovaikutuksen luominen kumppanuuteen. (Posion päivähoitons varhaiskasvatussuunnitelma 2009, 10.)

Käytännössä kasvatuskumppanuus on Posion päivähoitossa aktiivista, molemminpuolista vuorovaikutusta ”rupatteluhetkissä”, lasten yksilöllisiä kasvatussuunnitelmia tehtäessä sekä palautetta antaessa. Yhteisesti jaettujen kasvatuspäämäärien löytäminen edellyttää vastuun jakamista ja mahdollisten ristiriitojen ratkaisemista. Toimivan kasvatuskumppanuuden avulla luodaan pohja lapsen hyvälle arjelle ja elämän kokonaisuudelle. Lisäksi Posion päivähoito pyrkii yhteistyössä moniammatillisten ryhmien kanssa tarjoamaan oikeaa ja asianmukaista apua sekä tukea lapsille ja heidän perheilleen. Myös erityistä tukea tarvitsevien lasten perheille pyritään tarjoamaan heidän tarvitsemansa palvelut. (Posion päivähoitons varhaiskasvatussuunnitelma 2009, 6,10- 11.)

4 VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA

4.1 Vanhemmuuden roolikartan muodostuminen

Vanhemmuuden roolikartta on yksi vanhemmuuden arvioinnissa käytettävä väline, jolla pyritään selkeyttämään ja jäsentämään vanhemmuutta. Roolikartan avulla vanhemmat voivat itse, yhdessä toisen vanhemman tai työntekijän kanssa pohtia vanhemmuuden moninaisuutta. Vanhemmuuden roolikartta toimii yhteistyövälineenä vanhempien ja työntekijöiden välisessä vuorovaikutuksessa muun muassa päivähoitossa, neuvolassa ja lastensuojelussa. Roolikartta toimii lisäksi työntekijän työvälineenä muun muassa lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta sekä vanhemmuutta arvioitaessa. (Vilén ym. 2006, 118-119; Karling – Ojanen – Sivén – Vihunen - Vilén 2008, 302; Sihvola 2002, 72.)

Vanhemmuuden roolikartta on syntynyt Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän perhetukikeskuksen henkilökunnan kehittämistyön tuloksena vuonna 1999. Kehittämistyön taustalla oli tarve saada asiakasta kunnioittava ja voimavarakeskeinen työväline vanhempien kanssa tehtävän työn tueksi. Tärkeänä pidettiin myös asiakkaan oman elämänsä asiantuntijuuden huomiointia sekä vanhemmuuden osa-alueiden hahmottamista kokonaisuutena. Roolikarttaa suunniteltaessa huomioitiin myös lainsäädännön määritelmä vanhemmuudesta ja sen edellytyksistä. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 9; Vilén ym. 2006, 119, 120.)

Vanhemmuuden roolikartta pohjautuu Jacob Levy Morenon (1889- 1974) kehittelemään rooliteoriaan, jonka tarkoituksena on hahmottaa ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita. Morenon luoman roolikartan avulla voidaan tarkastella ihmisen sisäisiä roolisuhteita, esimerkiksi sitä kuinka nainen toimii äitinä, sisarena, työntekijänä ja vaimona. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 12.)

4.2 Vanhemmuuden roolikartan sisältö

Vanhemmuuden roolit kehittyvät suhteessa ja vuorovaikutuksessa lapseen sekä kypsyvät vanhemmuuden myötä. Roolien kehittyminen ja omaksuminen on henkilökohtainen ja elämän mittainen prosessi. Vanhemmuuteen ei synnytä, vaan siihen kasvetaan. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 13; Kekkonen 2004, 33.)

Vanhemmuuden roolit painottuvat eri tavoin. Roolit voivat olla sopivasti kehittyneitä, yli-, alikehittyneitä tai jäädä jopa kokonaan puuttumaan. Sopivasti kehittyneissä rooleissa toiminta on luontevaa ja helppoa, kun taas ylikehittyneille rooleille on tyypillistä automatisoitunut sekä rutiininomainen toiminta. Ylikehittyneissä rooleissa ei kyetä välttämättä toimimaan sekä muuntautumaan tilanteen mukaisesti. Alikehittyneessä roolissa vanhemman toimintaa ohjaavat roolinmukaiset tunteet, jotka näyttäytyvät epävarmana ja arkana käyttäytymisenä. Mitä useampia rooleja vanhempi osaa hyödyntää arjessa, sitä joustavampaa on vanhempana toimiminen. (Vilén ym. 2006, 119; Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 14.)

Vanhemmuuden roolikartassa vanhemmuus jaotellaan pää- ja alaroleihin sekä tekorooleihin eli käytännössä toteutettavaan toimintaan. Vanhemmuuden roolikartan pääroolit ovat toimintaroleja, jotka kertovat vanhemmuuden päätehtävistä. Päärooleja ovat rakkauden antaja, huoltaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Kaikki pääroolit ovat tärkeitä vanhemmuuden toteutumisessa, mutta ne painottuvat eri tavoin lapsen kehitysvaiheen sekä hänen tarpeidensa muuttuessa. Roolikartassa esitellään lisäksi alaroleja, jotka kuvaavat vanhemmuuden erilaisia tavoitteita. Roolien tavoitteet vaikuttavat vanhemman tapaan toimia arjessa lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. (Vilén ym. 2006 119; Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 14, 22.)

Alla olevassa kuviossa (Kuvio 3) on esimerkki vanhemmuuden roolin muuttumisesta tavoitteen kautta käytännössä toteutettavaksi teoksi. Roolikartta määrittelee yhdeksi vanhemmuuden tehtäväksi rajojen asettajana toimimisen. Yksi kyseiselle roolille asetetuista tavoitteista on turvallisuuden luojana toimiminen. Käytännössä tämä tapahtuu esimerkiksi säilyttämällä myrkyllisiä aineita lukkojen takana.

Päärooli = tehtävä	Alarooli = tavoite	Tekorooli = käytännössä tehtävä teko
Rajojen asettaja	Turvallisuuden luoja	Myrkyllisten aineiden säilytys lukkojen takana

Kuvio 3. Vanhemmuuden roolien muuttuminen käytännön teoksi

4.3 Vanhemmuuden viisi keskeistä roolia

Vanhemmuuden roolikartassa (Kuvio 4) esitetyistä viidestä keskeisestä vanhemmuuden roolista ensimmäinen rooli on **rakkauden antaja**. Rakkauden antajana vanhemman tehtävänä on luoda pohja lapsen itsetunnolle ja itseluottamukselle. Tärkeää on myös osoittaa sekä vastaanottaa rakkautta lapseltaan. Roolin omaksuminen ja sen toteuttaminen edellyttää vanhemman kykyä rakastaa ja arvostaa itseään. Rakkauden antajan roolissa vanhempi toimii hellyyden antajana, myötäeläjänä, suojelijana, lohduttajana, hyväksyjänä, hyvän huomaajana ja itsensä rakastajana. Käytännössä rakkauden antajana vanhempi muun muassa kunnioittaa lasta, osaa myötäelää lapsen tunteita sekä huolehtii myös omasta jaksamisestaan (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 25- 26.)

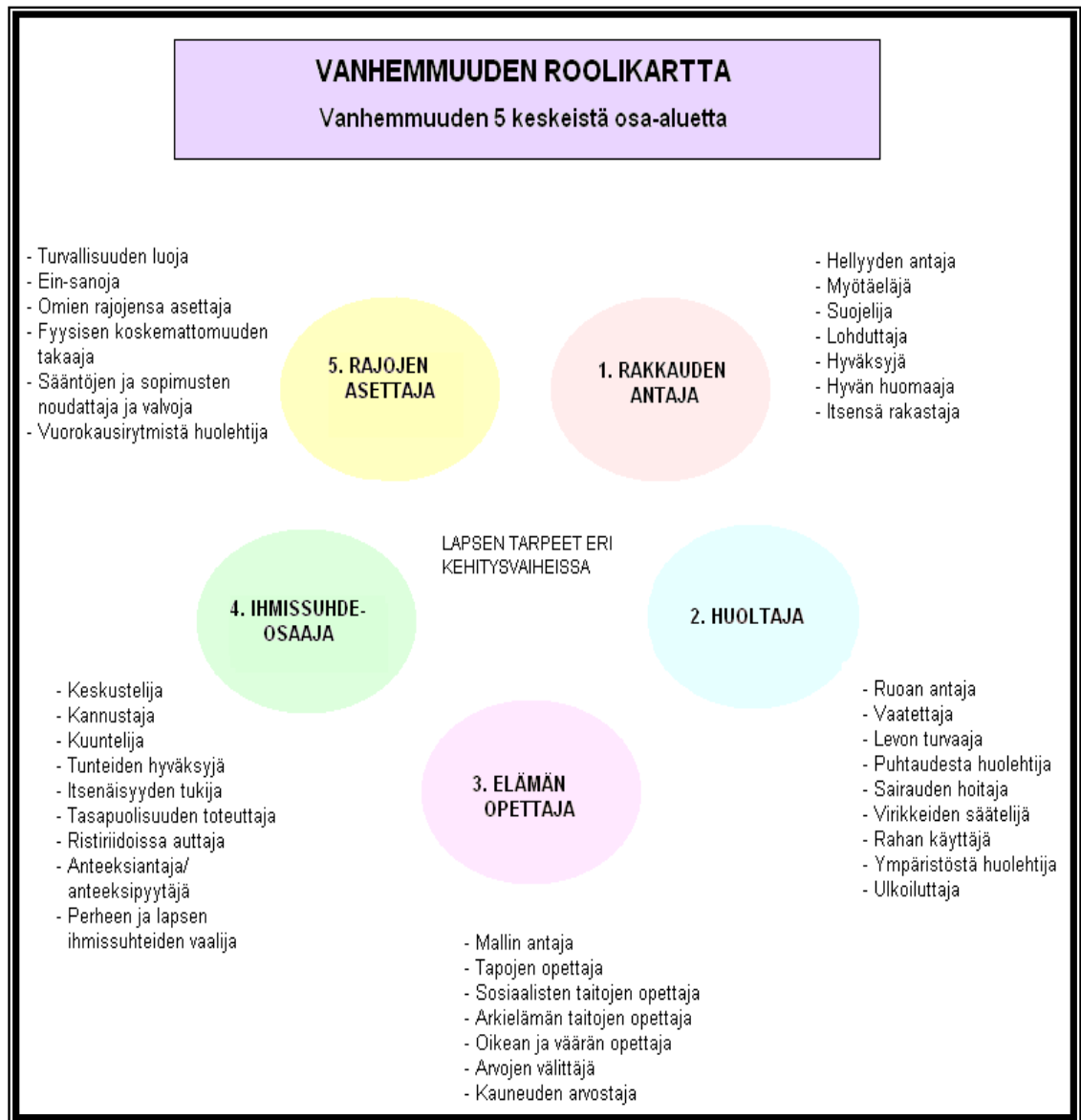
Huoltaja on toinen keskeinen rooli vanhemmuuden roolikartassa. Huoltajan rooli on elintärkeä pienen lapsen kannalta, koska sen avulla pidetään yllä arkielämän rutiinien muodostumista sekä säännöllistä perhe-elämää. Huoltajan roolissa vanhempi toimii ruoan antajana, vaatettajana, levon turvaajana, puhtaudesta huolehtijana, sairauden hoitajana, virikkeiden säätelijänä, rahan käyttäjänä, ympäristöstä huolehtijana sekä ulkoiluttajana. Käytännössä huoltajana toimiessaan vanhempi huolehtii muun muassa lapsen monipuolisesta ruokavaliosta ja riittävästä levosta. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 24- 25.)

Elämän opettajana toimiminen on myös yksi vanhemmuuden rooleista. Elämän opettajana vanhempi opettaa lapselleen sosiaalisia taitoja ja tapoja. Lapsuudessa ja nuoruudessa opitut arvot, asenteet ja moraalikäsitteet vaikuttavat sosiaaliseen vuorovaikutukseen, suhteiden luomiseen sekä toisten ihmisten ymmärtämiseen. Elämän opettajana vanhempi toimii mallin antajana, tapojen opettajana, sosiaalisten- ja arkielämän taitojen opettajana, oikean

ja väärän opettajana, arvojen välittäjänä ja kauneuden arvostajana. Käytännössä elämän opettajana toimiessaan vanhempi esimerkiksi opettaa lapselleen hyviä käytöstapoja ja huolehtii oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 26- 27.)

Ihmissuhdeosaajan roolissa vanhemman tehtävänä on opettaa lapselle omien tunteiden ja tarpeiden tunnistamista ja ilmaisemista. Lapsen kokemus kuuluksi ja ymmärretyksi tulemisesta vaikuttaa hänen tunteidensa kehittymiseen sekä positiivisen minäkäsityksen syntymiseen. Ihmissuhdeosaajan roolissa vanhempi toimii keskustelijana, kannustajana, kuuntelijana, tunteiden hyväksyjänä, itsenäisyyden tukijana, tasapuolisuuden toteuttajana, ristiriidoissa auttajana, anteeksiantajana/ -pyytäjänä sekä perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalijana. Käytännössä ihmissuhdeosaajana vanhempi toimii muun muassa kuuntelijana ja positiivisen palautteen antajana. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 28- 29.)

Rajojen asettajan roolissa vanhemman tehtävänä on taata lapsen turvallisuus asettamalla hänelle rajat. Rajojen asettajan roolissa vanhempi toimii turvallisuuden luojana, ein – sanojana, omien rajojensa asettajana, fyysisen koskemattomuuden takaajana, sääntöjen ja sopimusten noudattajana ja valvojana sekä vuorokausirytmistä huolehtijana. Toimiessaan rajojen asettajana vanhempi muun muassa huolehtii sovituista, yhteisistä säännöistä ja niiden noudattamisesta. (Helminen – Iso-Heiniemi 1999, 29- 30.)

Kuvio 4. Vanhemmuuden roolikartta (Mukailtu Rautiainen 2001, 103.)

5 TUTKIMUSASETELMA JA SEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja -tehtävät

Tutkimuksemme tarkoituksena on kuvata Posion päivähoiton nykytilannetta sekä selvittää päivähoiton varhaiskasvattajien tapaa tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään.

Tutkimuksellamme haimme vastauksia seuraaviin tutkimustehtäviin:

1. Kuvaus Posion päivähoiton nykytilanteesta
2. Millä tavoin Posion päiväkodin varhaiskasvattajat tukevat arjen työsään vanhempia heidän eri rooleissaan?

5.2 Tutkimusaineiston hankinta

Alkuperäisenä tarkoituksenamme oli selvittää Posion päivähoiton kokonaistilannetta sekä vanhemmuuden tukemista kahdesta eri näkökulmasta: kuinka varhaiskasvattajat kokevat tukevansa vanhemmuutta sekä miten vanhemmat kokevat saavansa tukea varhaiskasvattajilta kasvatustehtävänsä. Alkuperäinen tutkimussuunnitelmamme muuttui vanhempien haastatteluosuuden jäädessä tutkimuksestamme pois, koska meille tuntemattomasta syystä kukaan vanhemmista ei halunnut osallistua tutkimukseemme. Näin ollen tutkimuksemme kohderyhmäksi valikoituivat Posion päivähoiton vastaava sekä päiväkodin viisi varhaiskasvattajaa.

Toteutimme opinnäytetyömme aineistonkeruun sekä analysoinnin laadullisena tutkimuksena. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, jossa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkittavaa aihetta ei voida mitata määrällisesti, esimerkiksi tutkimuksessamme olevia varhaiskasvattajien kokemuksia. Laadullinen tutkimus mahdollistaa tarkemman ja yksityiskohtaisemman tiedonsaannin osallistujien näkemyksistä ja kokemuksista, koska otanta on pienempi kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi – Remes - Sajavaara 2009, 160- 161; Metsämuuronen 2006, 88.) Päädyimme käyttämään laadullista tutkimusta, koska tarkoituk-

senamme oli saada syvällisempi kuva varhaiskasvattajien ja päivähoidon vastaavan omista näkemyksistä tutkimustehtäviimme.

5.3 Tutkimusmenetelmänä haastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruu tapahtuu tyypillisesti haastattelun avulla, koska se on joustava menetelmä ja sopii tämän vuoksi moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelu on tutkijan ennalta suunnittelemaa, aloittamaa ja ohjaamaa keskustelua, jossa hän on suorassa vuorovaikutuksessa osallistujien kanssa. Onnistuneelle haastattelulle on tärkeää, että haastattelijalla saa rakennettua luottamuksellisen ilmapiiriin sekä motivoitua että ylläpidettyä haastateltavat keskustelussa. Lisäksi haastattelutilanteessa on keskeistä, että haastattelijalla on sisäistänyt oman roolinsa puolueettomana ja neutraalina osapuolena. (Hirsjärvi – Hurme 2008, 34; Ruusuvoori – Tiittula 2005, 24, 33, 41, 44.)

Valitsimme opinnäytetyöhömmme tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun, joka on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelussa edetään tiettyjen valmiiksi valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaisesti. Haastattelun tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tämä haastattelumenetelmä korostaa sekä ihmisten antamia merkityksiä että heidän subjektiivisia tulkintojaan asioista. (Hirsjärvi – Hurme 2008, 48; Tuomi – Sarajarvi 2009, 75.)

Käytimme tutkimuksessamme kahta teemahaastattelun runkoa. Toinen haastatteluista, jonka teimme henkilökohtaisesti päivähoidon vastaavalle, sisälsi kolme pääteemaa sekä tarkentavia kysymyksiä. Toisen haastattelun runko muodostui vanhemmuuden roolikartan mukaan, jonka pohjalta haastattelimme varhaiskasvattajat kahtena ryhmänä. Teemahaastattelun avulla saimme sekä yksityiskohtaisempaa tietoa että selkeän kokonaiskuvan Posion päivähoidosta sekä varhaiskasvattajien tavasta tukea vanhemmuutta.

5.4 Aineiston analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa kerätyn materiaalin analysoinnilla, tulkinnalla ja johtopäätösten tekemisellä on keskeinen rooli tutkimuksen tekemisessä. Ennen varsinaista aineiston analysointia, haastattelut ja muistiinpanot on kirjoitettava puhtaaksi eli litteroitava, jotta aineiston analysoiminen on mahdollista. Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on selvittää saadusta materiaalista vastauksia tutkimustehtäviin sekä tuottaa mahdollisimman selkeää ja olennaista tietoa tutkittavasta aiheesta. Tutkimusvastauksia analysoitaessa on tutkijan pystyttävä analysoimaan aineisto puolueettomasti ilman omia ennakkooletuksia tutkimustuloksista. (Hirsjärvi ym. 2009, 221; Tuomi – Sarajärvi 2009, 92; Metsämuuronen 2006, 121- 122.)

Laadullisen aineiston analyysitapoja on olemassa useita. Analyysitapa valitaan sen mukaan, joka parhaiten tuo vastauksen tutkimustehtävään. Tavallisimmin laadullista aineistoa käsitellään teemoittelun, tyyppittelyn, sisällönerittelyn, diskurssianalyysin tai keskusteluanalyysin avulla. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.) Tutkimukseemme olemme analysoineet haastattelut teemoittelemalla. Teemoittelussa laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi – Sarajärvi 2009, 93).

Keräsimme tutkimuksemme aineiston teemahaastattelun avulla. Näin ollen pystyimme ryhmittelemään saadun materiaalin samojen teemojen mukaisesti. Päivähoidosta vastaavan haastattelun analysoimme kolmen pääteeman mukaisesti, joita olivat Posion päivähoidon nykytilanne, päivähoidossa tapahtuneet muutokset ja niiden vaikutukset sekä yhteistyö vanhempien ja muiden toimijoiden kanssa. Varhaiskasvattajille tekemämme haastattelut analysoimme viiden pääteeman mukaisesti. Teemat muodostuivat vanhemmuuden roolikartan pääroolien - rakkauden antaja, huoltaja, elämänopettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja - pohjalta. Teemoittelun avulla aineisto oli mahdollista kuvata selkeänä kokonaisuutena.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa, että tutkija on omaksunut roolinsa puolueettomana osapuolena eikä anna omien ennako-oletustensa tutkimustuloksista vaikuttavaa niiden tulkintaan. Myös se, että tutkimuksessa tutkitaan luvattua asiaa, on keskeistä luotettavuuden kannalta. Luotettavuutta parantaa lisäksi tutkijan yksityiskohtainen selvitys tutkimuksen toteuttamisesta. Esimerkiksi havainnointi- ja haastattelututkimuksessa kerrotaan haastatteluihin käytetystä ajasta, paikoista ja olosuhteista, joissa tutkimusaineistot kerättiin sekä mahdollisista häiriötekijöistä ja tutkimukseen liittyvästä itsearviosta. (Tuomi – Sarajärvi 2009, 135- 136, Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee pohtia eettisyyttä, koska hän toimii tutkittavien äänenä ja heidän näkökulmien esille tuojana. Eettisyyteen vaikuttaa vahvasti tutkittavien suojan turvaaminen ja kunnioittaminen. Tutkittavien suojaan kuuluu, että tutkija kertoo osallistujille ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä mahdolliset riskit. Lisäksi tutkijan on varmistettava, että osallistuja tietää suostuessaan, mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkittavien suojaan kuuluu myös vapaaehtoinen osallistuminen tutkimukseen. Tämä tarkoittaa, että osallistujilla on oikeus kieltäytyä osallistumisesta, keskeyttää mukanaolo tutkimuksen aikana tai kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttö tutkimuksessa. Tutkijan on huolehdittava osallistujien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamisesta ja mahdolliset pulmat on huomioitava etukäteen. Tutkimusaineisto on käsiteltävä luottamuksellisesti eikä luovuteta tietoja ulkopuoliselle tai käyttää niitä muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen. Kaikkien tutkimukseen osallistuvien nimettömyys on taattava, mikäli he eivät ole antaneet lupaa toimia toisin. (Tuomi – Sarajärvi 2009 125, 131.)

Varmistimme tutkimuslupahakemuksella mahdollisuuden tehdä tutkimuksemme Posion päiväkotiin. Luvan saatuaamme, lähetimme potentiaalisille osallistujille saatekirjeen (Liite 1 ja Liite 2), josta kävi ilmi tutkimuksemme tarkoitus, ajankohta sekä haastatteluiden runko (Liite 4). Lisäksi liitimme selkeyttämisen vuoksi varhaiskasvattajien ja vanhempien saatekirjeen mukaan kuvan vanhemmuuden roolikartasta (Liite 3).

Osallistuminen tutkimuksemme oli vapaaehtoista ja tapahtui nimettömänä. Pyysimme haastatteluiden alussa luvan muistiinpanojen ylöskirjoittamiseen

sekä nauhurin käyttöön haastatteluiden tallentamista varten. Lisuuden säilyttämiseksi tuhosimme nauhoittamamme ja litteroimamme tutkimusaineiston sekä muistiinpanot. Henkilöllisyyden salaamiseksi olemme vaihtaneet suorissa haastattelulainauksissa osallistujien nimet tunnuksiin. Päivähoidon vastaavan haastattelulainaus on tunnuksella H1 ja varhaiskasvattajien haastattelulainaukset ovat tunnuksilla H2- H6.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Kuvaus Posion päivähoidosta

Käymme läpi päivähoidosta vastaavan haastattelun tulokset kolmen pääteemaan mukaisesti. Ensimmäisen pääteeman aiheena on Posion päivähoidon nykytilanne, jossa käydään läpi muun muassa päivähoidon järjestämistapoja sekä -kustannuksia. Toisena käymme läpi Posion päivähoidossa tapahtuneita muutoksia ja niiden vaikutuksia.

Viimeisessä osiossa käymme läpi Posion päivähoidon tekemää yhteistyötä, sen hyötyjä ja haasteita eri toimijoiden sekä vanhempien kanssa. Päivähoidon vastaavan lisäksi viimeiseen osioon on lisätty myös työntekijöiden näkökulma aiheesta. Suorat lainaukset haastattelusta ovat sisennettyinä ja kursivoituina muusta tekstistä.

6.1.1 Päivähoidon nykytilanne

Posion kunnassa tarjotaan päivähoitoa päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoitokoti Ryhmiksessä, perhepäivähoitona sekä lapsen kotona tapahtuvana perhepäivähoitona. Päivähoitoa on mahdollista saada koko- ja osapäivähoitona sekä tarvittaessa vuoropäivä- eli yö-, ilta- ja viikonloppuhoitona ryhmäperhepäivähoitokodissa. Palveluntarjonnan lähtökohtana on, että perheille pyritään järjestämään hoitaja tai hoitopaikka heidän toiveidensa mukaan.

”...eli lähtökohtana on siinä että, jos vanhemmat hakevat sinne omalle kylälleen hoitajaa, hoitopaikkaa, niin lähdetään etsimään sitä, että saadaanko sinne hoitajaa. Jos ei se onnistu, niin jos vanhemmilla on mahdollisuus kuljettaa tänne taajamaan ja sitten he tuo sen tänne.” (H1)

Tällä hetkellä sivukylillä työskentelee yksi vakituinen perhepäivähoitaja omassa kodissaan sekä lisäksi yksi perhepäivähoitaja lapsen kodissa. Päivähoitopaikkaa järjestettäessä Posion päivähoito tekee tarvittaessa yhteistyötä myös muiden kuntien kanssa

”Ja jos on Kuusamon rajalla ja vanhemmat eivät tule tännepäin töihin, vaan käyvät vaikka Kuusamossa, niin sitten me on tehty sillä tavalla, että on ostettu Kuusamon kaupungilta päivähoitopalvelu, että ku ei olla

saatu järjestymään sinne perhepäivähoitajaa eikä haluta velvoittaa vanhempia käymään mutkaa täällä ja sitten menemään Kuusamoon, niin sitten on ostettu palveluja. Eli semmoset inhimilliset näkökohdat on pyritty huomioimaan tämmösissä tapauksissa.” (H1)

Tällä hetkellä suurin osa päivähoitopalvelua käyttävistä on työssäkäyviä perheitä. Lapsia on hoidossa myös sosiaalisin perustein, jolloin heille on räätälöity päivähoito heidän tarpeidensa mukaan. Kaikille perheille on pystytty tarjoamaan heidän tarpeitaan vastaavaa päivähoitoa.

Posion kunta on tänä vuonna budjetoanut päivähoitoon 740 000€, joista suurimmat menot muodostuvat palkkakustannuksista. Tarpeen vaatiessa kunnan varaamat määrärahat päivähoiton järjestämiseen on ylitettävä, koska lakisääteinen päivähoito tulee järjestää kaikille sitä tarvitseville. Asiakkaille koituvat päivähoitomaksut jakautuvat perheille eri perustein.

”... tuota sanotaan että kun asiakasmaksulaki muuttui että perusteet, millä perustein peritään vanhemmilta niin siinä tuli se että esimerkiksi yksinhuoltajille tuli päivähoitomaksua ja sit kun taas suhteuttaa sitä perheisiin, jotka maksaa korkeinta niin ne ei oikeen ole sillai tunnu tasa-puolisilta. Mutta että tänä päivänä maksetaan siitä päivähoitopaikasta, ei siitä päivähoitopäivistä ja kuitenkin mitä vanhemmat maksaa, niin sehän on pientä siihen nähden, mitä kokonaisuudessa päivähoito maksaa kunnalle.” (H1)

6.1.2 Päivähoidossa tapahtuneet muutokset ja niiden vaikutukset

Elinkeinoelämän muutokset, kuten työllisyyden väheneminen näkyy myös Posiolla päivähoiton tarpeen vähenemisenä. Tänä keväänä päivähoito on ollut kuitenkin Posiolla elävää. Uuden palvelunkeskus Valkaman tulo, lähihoitajakurssin alkaminen ja vanhempien palaaminen työelämään äitiysloman päätyttyä on näkynyt äkillisenä päivähoiton tarpeen kasvuna. Tämä on tuonut haasteita järjestää riittävä määrä päivähoitopaikkoja. Päivähoidon tarpeen kasvusta on aiheutunut myös yllättäviä menoja lisätyövoiman palkkauksen sekä kahdeksi kuukaudeksi palvelukeskus Valkamasta vuokratun tilan vuoksi. Lapsimäärän kasvu on tuonut myös muutoksen lapsirakenteeseen sekä työntekijöiden toimintatapoihin.

”...Ne on ollut suuria muutoksia, että meille on tullu pieniä eli näitä yksi -vuotiaita eli se tarkoittaa sitä että henkilöstön pitää muuttaa toimintatapoja, kun meillä ei ennen tällaisia vaippaikäisiä, ei vielä käveleviä lapsia ole ollu, se on ollut muutos...eli sä et yksi-vuotiaalle voi tehdä sitä mitä neljä -vuotiaalle. Pienellä on perushoito tärkeämpi ja neljä-vuotiaalla voi jotain kädentaitoa ja askartelua. Eli toimintatapojen tarkastelu ja sitten niiden muuttaminen sen mukaan mikä on lapsiaines.”
(H1)

Muutoksen päivähoidon rakenteeseen on tuonut myös esiopetuksen siirtymisen sivistystoimen alaiseksi syksyllä 2006. Esiopetuksen siirtymisen myötä päivähoidon työntekijöille noussut huoli esiopetuksen muuttumisesta liian koulumaiseksi osoittautui turhaksi. Huolta helpotti esiopetusryhmässä työskentelevän päivähoitajan koulumaailmaan viemä päivähoidon näkemys esikoululaisista pieninä lapsina. 11-vuotisoppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten esiopetuksesta vastaa edelleen päiväkotit.

Etenkin tänä keväänä esiopetuksen siirtyminen sivistystoimen alaiseksi on koettu hyväksi. Esikoululaisten siirtyminen alakoulun tiloihin on helpottanut päivähoidon mahdollisuuksia vastata kasvavaan hoidon tarpeeseen. Muutoksen myötä päiväkottiin on ollut mahdollista ottaa entistä nuorempia lapsia hoitoon. Posion päivähoidon tilanne näyttää tällä hetkellä hyvältä, koska riittävällä käyttäjämäärällä ja toimivalla kokonaisuudella turvataan toiminnan jatkuvuus sekä kannattavuus että työpaikkojen pysyvyys. Tulevaisuudessa ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuuden turvaaminen tuo todennäköisesti mukanaan haasteita.

”Sepä se on ongelma, koska lastentarhanopettajia ei ole päivähoitajia ehkä on 1 tai 2, sitten on lähihoitajia ja perhepäivähoitajia, mutta korkeakoulutettuja puuttuu. Mitä on tilanne, kun he jäävät eläkkeelle, eli mistä sitten saadaan. Ja mitä sitten yleensä sijaisia nytten ku on, ei sekkään ole helppoa saada, ku ei riitä että on joku tutkinto, vaan kun täytyy myös osata tehdä se työ. Ei se tutkinto kerro, että sulla on homma hanskassa, vaan se käytäntö näyttää, miten se sulla onnistuu.” (H1)

6.1.3 Päivähoidon yhteistyö muiden toimijoiden sekä vanhempien kanssa

Posion päivähoito tekee tiivistä yhteistyötä neuvolan kanssa joka kuukausi pidettävissä palaverieissa. Palaverieihin osallistuvat terveydenhoitaja, päivähoidon vastaava sekä lastentarhan- ja erityislastentarhanopettaja. Niin sanotuissa neuvolapalaverissa on mukana myös perhetyön sosiaalityöntekijä. Puheterapian kanssa, joka on keskeisin päivähoidon terapioista, pyritään pitämään palaveria kuukausittain. Lisäksi päivähoito tekee yhteistyötä koulujen, etenkin alakoulun kanssa esikouluun siirtyvien lasten vuoksi. Yhteistyö päivähoidon eri yksiköiden välillä on myös toimivaa. Esimerkiksi henkilöstön siirrokset tarvittaessa yksiköstä toiseen toimivat joustavasti.

Tällä hetkellä moniammatillisia tapaamisia pidetään säännöllisesti. Palaverieissa käydään läpi yhteisiä asiakkaita ja tapoja auttaa lasta ja perhettä parhaalla mahdollisella tavalla. Säännöllisillä tapaamisilla helpotetaan tiedonkulkua lapsen asioista eri yhteistyötahojen välillä. Tarvittaessa, asian ollessa akuutti, ollaan yhteydessä puhelimitse ennen seuraavaa tapaamista. Toimivalla yhteistyöllä lasta koskevien asioiden eteenpäin vieminen ja perheen tukeminen kokonaisvaltaisesti nopeutuu.

”...ja tietysti haasteena sitten ku meillä on yhteisiä asiakkaita, miten me voimme heitä sitten auttaa, jotta se tulee lapsen ja perheen parhaaksi että ei vaan että istutaan ja jutellaan, vaan että yhteistyö siirretään ihan sitten käytäntöön.” (H1)

Huolimatta moniammatillisten tapaamisten säännöllisyydestä ja toimivuudesta on tiedonkulkua aina mahdollista parantaa. Palaverieiden sitoessa osan henkilökunnasta tapaamisiin, on myös kiinnitettävä huomiota muun henkilökunnan kuormittumiseen arjen työssä.

Päivähoidon henkilökunta tekee yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Aiemmin pidetyt vanhempainillat, joihin osallistuivat päiväkodin molempien osastojen vanhemmat, ovat muuttuneet kahvitteluhetkiksi. Tarkoituksena on, että vanhemmat kutsutaan joka syksy osastoittain eri iltoina kahvittelemaan ja keskustelemaan lapsiinsa sekä kasvatukseen liittyvistä asioista.

”Ne ollut parempia ja toimivampia, koska silloin on vähemmän porukkaa paikalla, niin silloin puhuvat myös ne vanhemmat, jotka eivät isossa ryhmässä aukaise suutaan, ei tunnu niin viralliselta, vaikka kuitenkin asiaa puhutaan siinä koko ajan, mutta ne on semmosia kevyempiä ja toimivampia.” (H1)

Lisäksi päiväkotia on järjestänyt keväisin äiti-lapsi ja syksyisin isä-lapsi-iltoja. Iltojen tarkoituksena on ollut puuhastelun lomassa keskustella mieltä painavista asioista. Myös mummoille ja iso-mummoille on järjestetty keväisin aamupäivä, jolloin heidät on kutsuttu lasten hoitopaikkaan vierailulle. Vastaavainen aamupäivä on järjestetty ukeille ja iso-ukeille syksyisin. Vanhempain palaute tapaamisista on ollut hyvää. Yhdessä vietetty aika ja ajatustenvaihto muiden vanhempain sekä henkilökunnan kanssa on koettu mieluisaksi. Positiivisena on koettu myös aika yhdessäoloon oman lapsen kanssa. Ajanpuutteen vuoksi nämä tapaamiset ovat jääneet tänä vuonna toteuttamatta.

Jokaisen vanhemman kanssa tehtävä yhteistyö on yksilöllistä. Toisten kanssa yhteistyö on mutkatonta ja toimivaa, kun taas etenkin eniten yhteistyötä tarvitsevien vanhempain kanssa, se on haasteellisempaa. Päivähoidon työntekijöiden ja vanhempain yhteistyössä tulee pyrkiä avoimuuteen, jotta molemmilla olisi mahdollisuus toimia entistä paremmin lapsen hyväksi. Vanhempain kanssa tehtävän avoimen yhteistyön avulla, myös työntekijät voivat oppia tuntemaan ja tietämään lasta vielä paremmin sekä toimimaan sen mukaisesti.

”Myös tilanteissa, että henkilöstö tietää, missä mennään, jos kotona on tapahtunu jotakin perheessä, jolla vanhemmat ei ajattele olevan merkitystä, mutta kun yhteistyö toimii nii, sit kerrotaan kaikki semmoset, jotka vanhemmasta voi tuntua epäolennaiselta mut meille se on hirveen tärkeä tieto niin sitten henkilöstö tietää, missä mennään. Miksi joku lapsi käyttäytyy jollain tietyllä tavalla.” (H1)

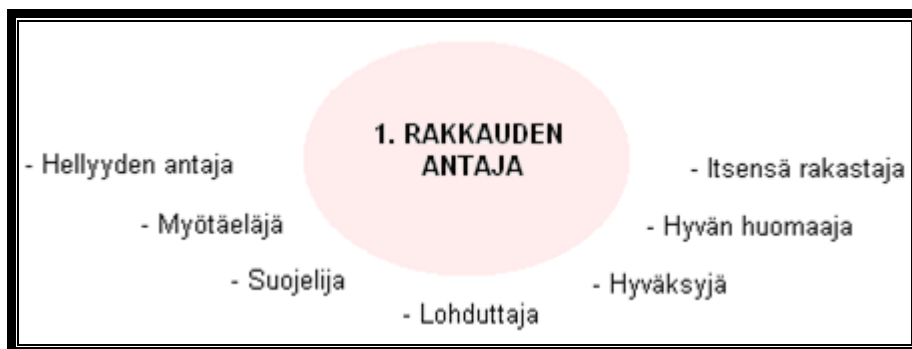
6.2 Varhaiskasvattajien toiminta vanhemmuuden roolikartan pohjalta

Käymme läpi varhaiskasvattajien haastatteluiden tulokset viiden pääteeman mukaisesti. Pääteemat nousevat vanhemmuuden roolinkartassa olevien pääroolien – rakkauden antajan, huoltajan, elämän opettajan, ihmissuhdeosaajan ja rajojen asettajan mukaan. Tuloksista käy ilmi Posion päiväkodin varhaiskasvattajien tavat tukea vanhemmuutta, vanhemmuuden eri roolien pohjalta.

Vastausten ja lukemisen selkeyttämiseksi ovat vanhemmuuden roolikartan pääroolien alaroolit tuloksissa tummennettuina. Haastatteluiden suorat lainaukset ovat tuloksissa kursivoituina ja sisennettyinä muusta tekstistä.

6.2.1 Rakkauden antaja – henkisestä hyvinvoinnista huolehtiva

Rakkauden antajan (Kuvio 5) alaroolista: hellyyden antajana, myötäeläjänä, suojelijana, lohduttajana, hyväksyjänä, hyvän huomaajana ja itsensä rakastajana esitetyt tulokset ovat kokonaisuudessaan Posion päiväkodin varhaiskasvattajien ajatuksia sekä näkemyksiä heidän tavoistaan tukea vanhemmuutta.

Kuvio 5. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina rakkauden antaja (Mukaiutu Rautiainen 2001, 103.)

Hellyyden antajana toimiessa lasten kunnioittaminen on tärkeää. Lapsille osoitetaan läheisyyttä sekä huomioidaan heidän fyysisen ja psyykkisen hellyyden tarve. Lisäksi kohtelias ja rauhallinen puhe sekä kannustavan toiminnan tarjoaminen lapselle on tärkeää. Käytännössä lasta muun muassa pidetään sylissä ja silitetään päivälevolle hänen sitä halutessaan.

"Sylä, sylä, sylä onnen ja hädän hetkellä." (H3)

Myötäeläjänä lapsia kuunnellaan, ymmärretään ja lohdutetaan aidosti. Myötäeläminen tulee esille esimerkiksi tapahtuessa jotain surullista, kuten lemmikkieläimen tai sukulaisen poismeno.

”Myötäeläminen peloissa, sairaudessa, mennä samalle tasolle ja kuunnella lasta lapsen äänellä ja sydämellä, antaa lapsen kokea, että aikuinen on kokenut saman.” (H3)

Suojelijana toimiessa huolehditaan lasten fyysisestä ja psyykkisestä turvallisuudesta. On keskeistä taata lapselle turvallinen ja rauhallinen kasvuympäristö varmistamalla, että esimerkiksi vaaralliset aineet pidetään lukkojen takana lasten ulottumattomissa. Turvallisuuden takaamiseksi myös Posion päiväkodissa on asetettu lapsille erilaisia rajoja ja sääntöjä. Esimerkiksi kiipeilytelineisiin meneminen liian nuorena on kiellettyä. Lisäksi on huolehdittava, että lapsi ei loukkaa toiminnallaan itseään eikä muita. Myös lapsen psyykkisestä turvallisuudesta, kuten tunteiden suojelusta ja niiden kontrolloinnista on tärkeää huolehtia.

”Turvataan lapselle turvallisuuden tunne.” (H4)

Lohduttajana toimiessa on tärkeää kuunnella ja välittää aidosti lapsista. Lohduttaminen on yhdessä puhumista, mielipahassa turvana olemista ja arkipäivän erotilanteissa lohduttamista, kuten tullessa ikävä äitiä, lelun mennessä rikki tai lapsen sairastuessa. Myös työkavereiden kesken lohduttaminen, myötäeläminen sekä omana itsenään oleminen on tärkeää.

”Pipi paranee puhaltamalla.” (H4)

Hyväksyjänä toimiessa pyritään toimimaan lapsilähtöisesti ja tasavertaisesti. Lapsia kuunnellaan ja heidän tunteensa, mielipiteensä, ideansa, eronsa sekä toimintonsa hyväksytään. Tärkeää on myös lasten rohkaiseminen ja kannustaminen toimimaan myös heikoimmissa toiminnoissa.

”Kaikki lapset ovat samanarvoisia, hyväksytään ne sellaisinaan kun ne on.” (H5)

Hyvän huomaajana pienenkin onnistumisen huomaaminen, niin ihmissuhteissa kuin konkreettisessa toiminnassa on tärkeää. Positiivisen palautteen antaminen lasten onnistuessa esimerkiksi sitomaan kengännauhansa kiinni,

on keskeistä hyvän huomaajana toimiessa. On tärkeää kiinnittää huomiota lapsen myönteisiin puoliin. Myös vanhemmille ja työkavereille annettu positiivinen palaute on hyvä muistaa.

”Lapsella on enemmän hyviä kuin vähemmän hyviä puolia.” (H4)

Itsensä rakastajana tuetaan ja vahvistetaan lasten itsetunnon kehittymistä. Arjen pienet, ikätasoon sopivat tehtävät vahvistavat lasten luottamusta itseensä. Lasten itsetunnon vahvistaminen opettaa lapsia suojelemaan itseään. Keskeistä on myös opettaa lapsille itsensä sekä muiden kunnioittamista. Esimerkiksi lyöminen ja ruma kielenkäyttö ovat kiellettyjä kaikilta. Myös työntekijän luottamus itseensä ja osaamiseensa vaikuttavat työn tekemiseen ja työssä jaksamiseen.

”Sinun pitää rakastaa itseäsi niin paljon, ettet anna kenenkään vahingoittaa itseäsi.” (H3)

”Toimi niin kuin tahdot itsellesi toimittavan.” (H6)

6.2.2 Huoltaja – perustarpeista huolehtiva

Huoltajan (Kuvio 6) alaroleista: ruoan antajana, vaatettajana, levon turvaajana, sairauden hoitajana, virikkeiden säätelijänä, rahan käyttäjänä, puhtaudesta huolehtijana, ympäristöstä huolehtijana ja ulkoiluttajana esitetyt tulokset ovat kokonaisuudessaan Posion päiväkodin varhaiskasvattajien ajatuksia sekä näkemyksiä heidän tavoistaan tukea vanhemmuutta.

Kuvio 6. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina huoltaja (Mukaiilu Rautiainen 2001, 103.)

Ruoan antajana huolehditaan ruoan monipuolisuudesta ja terveellisyydestä sekä ruoka-aikojen säännöllisyydestä, huomioiden lasten allergiat ja erityisruokavaliot. Leivontapäivinä myös lapset saavat osallistua leipomiseen yhdessä varhaiskasvattajien kanssa.

Vaatettajana toimiessa huolehditaan lapsille asianmukaiset vaatteet päälle niin ulos, sisälle kuin erilaisiin toimintatuokioihin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että huolehditaan lasten vaatteiden olevan puhtaita, kuivia ja oikeankokoisia. Lisäksi pienet lapset puetaan ja isommat lapset opetetaan pukeutumaan säänmukaisesti.

Levon turvaajana lapsille tarjotaan rauhallinen ja turvallinen nukkumapaikka sekä riittävä lepo lasten tarpeiden mukaan.

”Annetaan lapsille rauhallinen ja lämpöinen lepoaika.” (H3)

Sairauden hoitajana toimiessa huolehditaan lasten sairastuessa tai loukkaantuessa tarvittavasta ensiavusta sekä ilmoitetaan lasten vanhemmille tapahtuneesta. Mikäli lapsi tarvitsee sairaalahoitoa, mutta vanhemmat ovat estyneitä, huolehtivat päiväkodin työntekijät lapsen viemisestä terveyskeskukseen. Sairauden hoitajana toimiminen on pääosin päivittäisten kolhiintumisien hoitamista, lohduttamista ja sylissä pitämistä, kuumeen mittaamista sekä laastarinlaittoa. Lasten perussairaudenhoidosta sekä muusta lääkityksestä huolehditaan päivähoitopäivän aikana tarvittaessa. Annetut lääkitykset kirjataan ylös erilliseen vihkoon.

Virikkeiden säätelijänä on tärkeää huomioida toiminta oikeantasoisuus sekä virikkeellisyys lapsen ikätasoon ja kehitykseen nähden. Päivittäiseen ohjelmaan kuuluu vapaan leikin lisäksi ohjattua toimintaa kuten lauluhetkiä, askartelua, maalausta ja piirustusta, muovailua, leipomista sekä voimistelua.

Rahan käyttäjänä lapsille opetetaan esimerkkiä näyttäen säästeliäisyyttä, esimerkiksi käyttämällä käsipyyhkeitä ja muita materiaaleja säästeliäästi. Tärkeää on myös opettaa lapsille tavaroiden ja vaatteiden olevan yhtä arvokkaita riippumatta niiden rahallisesta arvosta. Lapsille opetetaan leikin avulla myös rahankäyttöä. Kauppaleikkien avulla lapset oppivat hahmottamaan rahan maksuvälineenä.

”Riittää kun lapsi ymmärtää että on maksuväline, ei tarvitse ymmärtää vielä arvoa.” (H3)

Puhtaudesta huolehtijana huolehditaan lasten sekä koko hoito- ja leikkiympäristön hygieniasta. Käytännössä lapsia ohjataan käsien pesulle muun muassa hoitoon tullessa, ennen ruokailua sekä wc-käyntien yhteydessä. Lisäksi huolehditaan lasten ulkonäöllisistä seikoista, kuten kasvojen pesusta ja hiusten kampaamisesta sekä pitkien hiuksien letittämisestä.

Ympäristöstä huolehtijana toimiessa päiväkodin toimintaympäristö pidetään turvallisena, viihtyisenä, puhtaana ja virikkeellisenä. Fyysisen ympäristön tutkiminen yhdessä lasten kanssa auttaa lapsia ymmärtämään ja toimimaan luonnon parhaaksi. Lasten kanssa opetellaan, että puiden oksia ei katkota, pensasiin ei työnnytä, luontoa ei roskata vaan roskat kuuluvat roskakoriin. Ympäristöstä huolehtimiseen kuuluu muun muassa ulkovaraston ja sisätilojen siivoaminen. Myös lapset opetetaan huolehtimaan ympäristöstä, esimerkiksi opettamalla heitä viemään lelut takaisin paikoilleen sekä sisällä että ulkona.

”Tarkoituksena on opettaa lapselle asennetta, että on hyvä olla kun on siistiä ja puhdasta.” (H4)

Ulkoiluttajana huolehditaan lasten päivittäisestä ulkoilun tarpeesta. Ulkona käydään säästä riippumatta kaksi kertaa päivässä yhdessä lasten kanssa, kuitenkin huomioimalla lasten terveyden ja iän mukanaan tuomat rajoitteet. Ulkoilua käytetään myös opetustarkoitukseen, kuten liikennesääntöihin tutustumiseen. Ulkoilemiseen kannustaminen sekä ulkoilun merkityksen opettaminen on myös tärkeää.

6.2.3 Elämän opettaja – hyviin elämänarvoihin ohjaava

Elämän opettajan (Kuvio 7) alaroleista: mallin antajana, tapojen-, sosiaalisten taitojen-, arkielämäntaitojen- sekä oikean ja väärän opettajana, arvojen välittäjänä ja kauneuden arvostajana esitetyt tulokset ovat kokonaisuudessaan Posion päiväkodin varhaiskasvattajien ajatuksia sekä näkemyksiä heidän tavoistaan tukea vanhemmuutta.

Kuvio 7. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina elämän opettaja (Mukaiutu Rautiainen 2001, 103.)

Mallin antajana toimiessa on tärkeää muistaa oman käyttäytymisen merkitys sekä lapsia että toisia aikuisia kohtaan. Omalla esimerkillä voidaan opettaa muun muassa hyviä käyttäytymistapoja sekä tapaa puhua kohteliaasti toisille. Lapsille näytetään mallia omalla toiminnalla esimerkiksi ruokailu- ja pukeutumistilanteissa. Lasten kuullen vältetään puhumasta tarpeettomista asioista eikä myöskään puhuta heidän ylitseen.

"Pienillä padoilla on korvat." (H6)

Tapojen opettajana lapsille opetetaan yleisiä käyttäytymis- ja ruokailutapoja. Heitä opetetaan muun muassa tervehtimään, pyytämään ystävällisesti, kiittämään ja huomioimaan muita.

"Hyvät tavat kunniaan. Siitä pyritään pitämään kiinni." (H4)

Sosiaalisten taitojen opettajana lapsille opetetaan toisten huomioimista, kunnioittamista ja arvostamista. Heitä opetetaan lisäksi puhumaan kunnioittavalla ja arvostavalla tavalla muista ihmisistä. Vuorovaikutustaitoja lapset oppivat mallioppimisen kautta sekä omissa leikeissään. Päivähoidon arjessa

lapsille opetetaan muun muassa jakamista, vuorottelua ja oman vuoron odottamista.

Arkielämän taitojen opettajana toimiessa lapsille opetetaan muun muassa ruokailuun, pukeutumiseen, siisteyteen ja hyviin käytöstapoihin liittyviä taitoja. Heille opetetaan esimerkiksi paikallaan istumista, kuuntelemista, käsien ja kasvojen pesemistä, kengän nyörien solmimista, nappien kiinni laittamista sekä ruoan pilkkomista.

”Kaikki, mitä ihminen tarvitsee silloin, kun se seisoo kahdella jalalla ja yrittää tulla toimeen tässä maailmassa.” (H3)

Oikean ja väärän opettajana toimimiseen kuuluu yhteisten pelisääntöjen laatimista ja niiden noudattamista. Lapsille opetetaan ero oikean ja väärän välillä, muun muassa laulujen ja satujen avulla. Heille myös selitetään ja perustellaan, minkä takia tulee toimia tietyllä tavalla. Lapset pyritään saamaan ymmärtämään, että vääriksi katsottuja asioita ei tehdä edes salassa toisilta. Käytännössä lapsille opetetaan, että lyöminen, rumasti puhuminen, töniminen ja toisten kiusaaminen on väärin. Kaunis kielenkäyttö ja kaverina oleminen on oikeanlaista toimintaa.

”En minä viitsi toisia tyrkkiä, turhanpäiten näytellä nyrkkiä.” (H6)

Arvojen välittäjänä myös vanhempien mielipiteitä sekä arvoja kunnioitetaan ja ne pyritään huomioimaan myös työtä tehdessä. Lapsille on tärkeää opettaa kaikkien ihmisten kunnioittamista sekä olemaan kohtelias kaikille.

”Jokainen ihminen on laulun arvoinen.” (H3)

”Jokainen lapsi on arvokas ja yksilöllinen ja jokaiselle vanhemmalle se on kultakimpale.” (H4)

Kauneuden arvostajana toimiessa huomioidaan esteettisyyttä ja sen esille tuomista. Ympäristöstä pyritään luomaan luova ja viihtyisä, jotta lasten luovuus saa mahdollisuuden kukoistaa. Kauneus, jota on esimerkiksi luonnossa, väreissä, erilaisissa kuvissa ja dioissa sekä lapsen korussa tai hienosti kammatuissa hiuksissa on tärkeää välittää myös lapsille. Tällä tavoin lapset oppivat näkemään ympärillään olevan kauneuden ja arvostamaan sitä.

”Niin, jos itte on tyytyväinen elämään, niin musta tuntuu, se välittyy heti kyllä lapsellekin.” (H4)

”Elämästä pitäisi tehdä kaunis ja sen arvoinen.” (H4)

6.2.4 Ihmissuhdeosaaja – vuorovaikutustaitoja opettava

Ihmissuhdeosaajan (Kuvio 8) alaroleista: keskustelijana, kannustajana, kuuntelijana, tunteiden hyväksyjänä, itsenäisyyden tukijana, ristiriidoissa auttajana, tasapuolisuuden toteuttajana, anteeksiantajana/anteeksipyytäjänä sekä perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalijana esitetyt tulokset ovat kokonaisuudessaan Posion päiväkodin varhaiskasvattajien ajatuksia sekä näkemyksiä heidän tavoistaan tukea vanhemmuutta.

Kuvio 8. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina ihmissuhdeosaaja (Mukaiutu Rau-tiainen 2001, 103.)

Keskustelijana toimiessa toimitaan vuorovaikutuksessa lasten kanssa Lasten kanssa keskustellaan yhdessä erilaisista asioista, kuten heidän tunneko-kemuksistaan ja erilaisista tapahtumista. Lapsille annetaan aikaa puhua ja kertoa rauhassa ajatuksistaan sekä kokemuksistaan. Lapsille opetetaan myös heidän kielenkäyttönsä kontrollointia.

”Rauhallinen ja asiallinen keskustelu on antoisaa.” (H4)

”Aina sanotaan suoraan eikä takanapäin.” (H5)

Kannustajana toimiessa on tärkeää kannustaa ja rohkaista lapsia, etenkin heikompia osaajia eri toiminnoissa, esimerkiksi opeteltaessa uusia asioita. Myös työkavereiden kannustaminen ja kiittäminen työn toimivuudesta on tärkeää.

"Kannustamalla lapsi oppii uusia asioita." (H4)

"Aina kiitos pitää muistaa kaverille antaa, kun homma toimii." (H6)

Kuuntelijana lapselle annetaan riittävästi aikaa puhua ja kertoa hänelle tärkeistä asioista. On tärkeää pysähtyä kuuntelemaan lasta ja olemaan aidosti läsnä tilanteessa. Etenkin hiljaisempien lasten suhteen on tärkeää olla "korvat auki".

"Pitäää joskus kuunnella kummallakin korvalla, että lapsilla on yleensä paljon asiaa." (H2)

Tunteiden hyväksyjänä lasten annetaan ilmaista sekä myönteisiä että kielteisiä tunteita, kuitenkin sallituissa rajoissa. Lasten ilot ja surut myötäeletään sekä kaikki heidän tunteensa hyväksytään ja käsitellään yhdessä aikuisen kanssa.

"Itku, nauru, suru, ilo. Myötäelä äläkä tuomitse." (H3)

"Kaikki tunteet on sallittuja rajojen puitteissa." (H4)

Itsenäisyyden tukijana toimiessa on tärkeä huomata lasten itsenäistymisen tarpeet myös sosiaalisissa taidoissa. Lapsille annetaan mahdollisuus harjoitella itsenäisiä toimintoja turvallisissa olosuhteissa. Heitä kannustetaan ja tuetaan kokeilemaan omatoimisesti uusia asioita kehitystason mukaan. Lapsia tuetaan toimimaan itsenäisesti päivittäisissä toiminnoissa, kuten omatoimisessa pukeutumisessa sekä haarukalla ja veitsellä syömisessä. On myös tärkeää antaa heille palautetta onnistumisesta sekä rohkaista yrittämään uudelleen, vaikka uusi asia tuntuisi alussa hankalalta.

"Autetaan tarvittaessa, mutta ei liikaa." (H2)

"Huomaa lapsen tarpeet itsenäistymisessä." (H4)

Ristiriidoissa auttajana toimiessa autetaan lapsia ratkaisemaan omia sisäisiä ristiriitojaan sekä selvittämään keskinäisiä riitoja, niin muiden lasten kuin mahdollisesti työntekijöiden kanssa. Lapsille annetaan mahdollisuus selvittää keskenään pieniä erimielisyyksiä sivusta seuraten. Tarvittaessa aikuiset puuttuvat välien selvittelyyn.

”Selvitään riidat heti tapahtumapaikalla, Kysy, mitä tapahtui, kumpikin osapuoli kertoo, pohtii mikä on tulos, halataan ja ollaan kavereita.” (H6)

Tasapuolisuuden toteuttajana pyritään toimimaan oikeudenmukaisesti ja kohtelemaan kaikkia lapsia tasapuolisesti, jokainen huomioiden. Niin lapsille kuin henkilökunnalle yhteiset, johdonmukaiset säännöt, auttavat tasapuolisuuden toteuttamiseen. Säännöissä huomioidaan joustavuus tilanteiden sekä iän ja kehityksen mukaan. Esimerkiksi riitatilanteessa molempia osapuolia kuunnellaan tapahtuneesta, jotta nähdään tilanne kokonaisuudessaan.

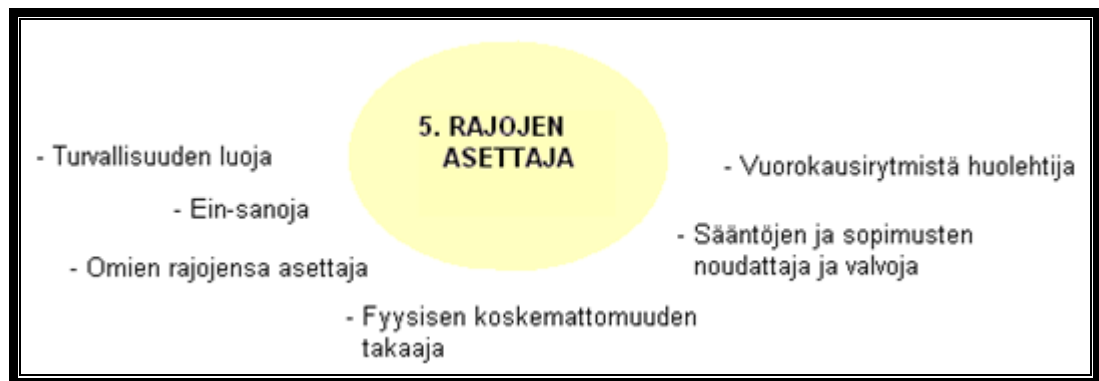
Anteeksiantajana ja anteeksipyytäjänä toimiessa lapsille opetetaan heidän kehitystasonsa huomioiden anteeksiantamisen ja -pyytämisen taitoja. Tärkeää on myös opettaa lapsia ymmärtämään syyt anteeksipyyntöön. Ristiriitatilanteissa kuunnellaan, keskustellaan ja selvitetään tapahtunutta yhdessä lasten kanssa. Tarkoituksena on, että kaikkien olisi hyvä olla. Aikuiset näyttävät omalla käytöksellään mallia lapsille, esimerkiksi ristiriitatilanteessa väärän tulkinnan tehtyään, pyytää lapselta anteeksi.

”Jos ei ole sataprosenttisen varma tilanteesta, anteeksipyytämiseen käskeminen on julmaa, pehmeämpi muoto on, että halataan ja ollaan kavereita, se riittää.” (H4)

Perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalijana toimiessa kunnioitetaan lasten ihmissuhteita sekä heidän tuntemuksiaan läheisistä. Lasten kuunteleminen ja myötäeläminen heidän tunnekokemuksissaan, esimerkiksi isovanhemmista on myös tärkeää. Perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalijana tulee hyväksyä myös perhe ja heidän tapansa toimia eri tilanteissa.

6.2.5 Rajojen asettaja – yhteisöllisyyteen ohjaava

Rajojen asettajan (Kuvio 9) alaroleista: turvallisuuden luojana, ein-sanojana, omien rajojen asettajana, fyysisen koskemattomuuden takaajana, sääntöjen ja sopimusten noudattajana ja valvojana sekä vuorokausirytmistä huolehtijana esitetyt tulokset ovat kokonaisuudessaan Posion päiväkodin varhaiskasvattajien ajatuksia sekä näkemyksiä heidän tavoistaan tukea vanhemmuutta.

Kuvio 9. Vanhemmuuden roolikartta – pääroolina rajojen asettaja (Mukailtu Rautiainen 2001, 103.)

Turvallisuuden luojana luodaan turvallisuutta asettamalla riittäviä rajoja lapsille. On myös tärkeää selittää ja perustella syyt rajojen asettamiselle. Päiväkodissa on yhteiset säännöt niin sisällä kuin ulkona, joiden mukaan toimitaan. Lasten turvallisuuden vuoksi sisällä on muun muassa huolehdittu, että portaissa on liukuesteet, liikkuminen tapahtuu kävellen sekä kaikilla on tossut jalassa. Ulkona ollessa huolehditaan, että lapset eivät esimerkiksi ota liian isoja vauhteja keinussa ja isoon mäkeen mennään vasta neljävuotiaana. Lasten turvallisuuden kannalta on myös tärkeää kehittää heidän itsesuojeluvaistoansa. Lisäksi päiväkotiin on tehty turvallisuussuunnitelma, jossa on ennalta kerrottu kuinka toimitaan turvallisuuden ollessa uhattuna. Päiväkodin aidatulla pihalla ja turvakameroilla varmistetaan lasten turvallisuus sekä luodaan heille turvallisuuden tunnetta.

”Huolehditaan, että kaikilla on hyvä olla.” (H6)

Ein – sanojana toimitaan johdonmukaisesti ja pyritään perustelemaan annetut rajat ja kiellot. Päiväkodissa pyritään välttämään ei-sanon käyttöä ilmaisemalla kiellot positiivisin tavoin, esimerkiksi ohjaamalla lapsia kävele-

mään juoksemisen sijaan. Lasten rajojen hakeminen on luonnollista ja on tilanteita, joissa ei-sanana käyttö on välttämätöntä mutta viimeinen vaihtoehto. Lapsille on lisäksi tärkeää opettaa, että myös heillä on tarvittaessa oikeus sanoa ei tilanteissa, joissa heidän oikeuksiaan ja arvojaan loukataan tai ne ovat uhattuina.

”Silloin kun sanotaan ei, se tarkoittaa sitä.” (H3)

”Joskus pitää sanoa tiukasti, että menee perille, vaikka itsestä tuntuu pahalta.” (H4)

Omien rajojensa asettajana luodaan turvallisuutta rajaamalla lasten toimintaa sekä käyttäytymistä. Myös yhteisten sääntöjen noudattaminen, joissa huomioidaan lasten eri kehitysvaiheet, ovat tärkeitä rajojen asettamiseen.

Fyysisen koskemattomuuden takaajana pyritään kontrolloimaan niin lasten kuin aikuisten käyttäytymistä, kuitenkin kunnioittamalla kaikkien fyysistä koskemattomuutta. Aikuisen tulee olla turvallinen, samalla huolehtien riittävästä etäisyydestä lapsiin. Mikään tilanne ei myöskään oikeuta kurittamaan lasta. Lapsille on tärkeää lisäksi opettaa, että lyöminen ja töniminen sekä toisiin koskeminen ilman heidän lupaansa on kiellettyä.

”Kaikilla niin lapsilla kuin työntekijöillä on hyvä olla ja rauhallinen olo.”
(H6)

Sääntöjen ja sopimusten noudattajana ja valvojana valvotaan sääntöjen ja ohjeiden noudattamista, huomioiden vanhempien esittämät toiveet. Myös lapsia opetetaan pitämään huolta toisistaan sekä sääntöjen noudattamisesta.

”Lapsella on turvallinen olo, kun tietää mitä saa tehdä ja mitä ei.” (H2)

Vuorokausirytmistä huolehtijana toimiessa huolehditaan lasten säännöllisestä päivärytmistä. Turvallisuuden luomiseksi päiväkodin päivärytmi on joka päivä samanlainen. Lapset voivat tarkistaa päivän tapahtumat seinältä pikkuvien muodossa. Lisäksi huolehditaan, että tieto päivän kulusta välittyy sekä päivähoitosta vanhemmille että vanhemmilta työntekijöille.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustuloksista selvisi, että Posion kunta tarjoaa alle kouluikäisten lasten perheille suunnattuja peruspalveluja monipuolisesti. Tarvittaessa palveluja, kuten puheterapiaa ostetaan toisista kunnista. Päivähoitopalveluja järjestettäessä pyritään huomioimaan perheiden tarpeet sekä muuttuvat elämäntilanteet yksilöllisesti. Perheen tarpeiden mukaan päivähoitopalvelu voidaan hankkia myös ostopalveluna toisesta kunnasta.

Tutkimuksestamme ilmeni, että Posion päivähoito on palveluna toimivaa ja perhelähtöistä. Päivähoidon tekemä yhteistyö vanhempien sekä muiden toimijoiden, kuten neuvolan ja perhetyön kanssa on säännöllistä ja pääosin toimivaa. Yhteistyön toimivuuden kannalta kaikkien osapuolten, niin vanhempien, varhaiskasvattajien kuin muiden toimijoiden on tärkeää sitoutua yhteiseen päämäärään, lapsen hyvinvointiin. Yhteistyön toimivuuteen vaikuttaa lisäksi varhaiskasvattajien sekä muiden toimijoiden aito kiinnostus ja läsnäolo perhettä kohtaan.

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että vanhemmuutta ei voi pilkkoa osiin vaan se toimii kokonaisuutena. Vanhemmuuden roolikartassa esille tulleet eri roolit ovat sidoksissa toisiinsa ja toimivat usein limittäin, esimerkiksi lohduttajana ollessaan varhaiskasvattajat toimivat usein myös hellyydenantajana.. Tutkimuksemme osoitti, että päiväkodin arjessa usein pienillä ja mitättömiltä tuntuvilla asioilla, kuten aidolla läsnäololla lasta syliin otettaessa on keskeinen merkitys vanhempien kasvatustehtävän tukemisessa. Tutkimuksemme herätti osallistujat myös miettimään oman työnsä merkittävyyttä ja arvokkuutta.

”On meillä muuten aika vastuu tässä hommassa.” (H3)

Tutkimuksestamme ilmeni että varhaiskasvattajilla on keskeinen merkitys vanhemmuuden ja heidän kasvatustehtävänsä tukemisessa. He pyrkivät luomaan lapselle turvallisen kasvuympäristön yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen tasapainoista kehitystä tuetaan päiväkodin arjessa myös vahvistamalla vähemmälle huomiolle jääneitä lapsen tarpeita. Kasvatukseen liittyvien tietojen ja neuvojen jakaminen vanhempien kanssa, antaa myös lisävalmiuksia vanhempana toimimiseen. Osa päiväkodin vanhemmista on esimerkiksi

toivonut neuvoja ristiriitatilanteissa toimimiseen sekä tukea arkielämäntaitojen opettamiseen, kuten lapsen rauhoittamiseen ruokailutilanteessa.

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että lasten kasvun ja kehityksen sekä vanhempien kasvatustehtävän tukemisessa huomioidaan jokainen yksilö omana persoonanaan. Esille nousi myös, että työn sujuvuuden kannalta on tärkeää ymmärtää ja huomioida jokainen työntekijä omana persoonanaan, vahvuuksineen ja heikkouksineen. Päiväkodin toiminnan sujuvuuteen ja vanhemmuuden tukemiseen vaikuttaa lisäksi työyhteisön avoin, joustava, toiset huomioiva, toisia tukeva sekä kunnioittava ilmapiiri.

Tutkimustuloksemme osoittivat, että Posion päiväkodin varhaiskasvattajat ovat sitoutuneita työhönsä ja haluavat toimia perheiden parhaaksi. Päiväkodin työntekijöiden tekemä avoin yhteistyö vanhempien kanssa mahdollistaa lapselle laadukkaan hoidon ja perheille heidän tarvitsemansa tuen antamisen. Vanhemmille yhteistyön avoimuus luo luottamusta päivähoidon toimintaan ja he pystyvät turvautumaan varhaiskasvattajiin tarpeen vaatiessa.

Tutkimusta tehdessämme nousi lisäksi esille erilaisia kehittämisideoita vanhemmuuden tukemiseen. Vanhemmuuden roolikartta on yksi työvälineistä, jota on mahdollista hyödyntää esimerkiksi keskustelun avaajana ja syventäjänä erilaisissa tilanteissa. Roolikartta luo mahdollisuuden pohdiskella puolueettomasti muun muassa riittävää vanhemmuutta ja hyvää kasvatusta. Lisäksi roolikartan avulla voi löytää erilaisia keinojen arjen kasvatustyöhön. Vanhemmuuden roolikartta antaa mahdollisuuden kehittää omaa vanhemmuutta ilman syytöksiä, koska roolikartassa ei ole oikeita eikä väriä vastauksia.

Päivähoidossa vanhemmuuden roolikarttaa voidaan hyödyntää esimerkiksi kahdenkeskisissä keskusteluissa, joissa varhaiskasvattajat voivat pohtia yhdessä vanhempien kanssa vanhemmuutta, sen vahvuuksia ja kehittämistarpeita. Vanhemmuuden roolikartan avulla voidaan myös pohtia isien ja äitien erilaisia rooleja vanhemmuudessa. Lisäksi vanhempainilloissa olisi mahdollista pohtia keskusteluissa esille nousseita kasvatukseen liittyviä asioita sekä jakaa kokemuksia erilaisista toimintatavoista yhdessä työntekijöiden ja muiden vanhempien kanssa. Vanhempainilloissa olisi myös mahdollista hyödyntää kasvatukseen liittyvää kirjallisuutta, esimerkiksi keskustelun pohjustajana.

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön syventämisen työvälineenä toimivaa vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää myös työyhteisön kehittämiseen. Roolikartan avulla varhaiskasvattajat voivat miettiä päivähoidon yhteistä ammatillista vanhemmuutta; millaista vanhemmuutta päivähoito tarjoaa lapsille. Työvälineenä vanhemmuuden roolikartta antaa hyvän mahdollisuuden syventää jo olemassa olevaa yhteistyötä niin vanhempien kuin työkavereiden kanssa. Kuten kaikki kehittämistyö, myös vanhemmuuden roolikartan käytön vakiinnuttaminen päivähoidon toimivaksi työvälineeksi vaatii jokaiselta työntekijältä asiaan paneutumista, halua ja ennen kaikkea sitoutumista. Yhteistyön syventymisen myötä voivat vanhemmat sekä varhaiskasvattajat vastata entistä paremmin lapsen yksilöllisiin tarpeisiin - toinen toistaan täydentäen ja tukien.

Opinnäytetyössä käyttämällämme tutkimusmenetelmällä ja valitsemallamme kohderyhmällä, olivat saamamme tutkimustulokset myönteisiä. Tutkimukseen osallistujat olivat pääosin tyytyväisiä toimintaansa ja toiminnan kehittämisehdotuksia nousi esille vain muutamia. Mietimme jälkikäteen erilaisia vaihtoehtoja, kuinka olisimme saaneet tutkittavista aiheista, jo runsaan materiaalin lisäksi vielä enemmän tietoa. Varhaiskasvattajille suunnatun teemahaastattelun lisäksi, olisimme voineet antaa heille haastattelun jälkeen täytettäväksi lomakkeen, joka olisi sisältänyt avoimia kysymyksiä liittyen vanhemmuuden tukemiseen sekä päivähoidon toiminnan kehittämiseen. Tutkimukseen osallistujille olisi annettu useampi päivä aikaa vastata rauhassa lomakkeen kysymyksiin. Vastauslomakkeet olisi palautettu jättämäämme palautuslaatikkoon nimettömyyden turvaamiseksi. Lomake olisi täydentänyt hyvin tekemäämme teemahaastattelua antamalla jokaiselle osallistujalle mahdollisuuden kertoa mielipiteensä vanhemmuuden tukemisen toimivuudesta sekä päivähoidon toimivuuden kehittämisestä.

Tutkittaviin aiheisiin monipuolisuutta olisi tuonut myös vanhempien antama näkökulma päivähoidon toimivuudesta ja riittävydestä sekä päiväkodin tavasta tukea vanhemmuutta. Toiminnan kehittämisen kannalta vanhempien antama näkemys päivähoidosta on palveluntarjoajalle erittäin tärkeää. Jatkossa opinnäytetyömme runkoa on mahdollista hyödyntää esimerkiksi vanhempien näkökulman tutkimiseen edellä mainituista aiheista. Työmme tuloksia on mahdollista hyödyntää myös, esimerkiksi arvioidessa Posion päivä-

hoidon toiminnan kehittymistä ja vertaillen eri päivähoitoyksiköiden hintaa sekä päiväkodin ja vanhempien näkemyksiä yhteistyön toimivuudesta. Työmme antaa mahdollisuuden jatkaa aiheen tutkimista eteenpäin eri näkökulmia hyödyntäen.

8 POHDINTA

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme pohtimalla, millä tavoin saamme yhdistettyä suuntautumismuutostamme, perusturvatyön sekä lastensuojelu- ja varhaiskasvatustyön. Totesimme päivähoidon olevan yksi perheille suunnatuista peruspalveluista, joten perusturvan ja varhaiskasvatuksen yhdistämiseen löytyi ratkaisu. Vanhemmuuden tukeminen tutkittavana aiheena herätti molemmissa mielenkiintoa. Tämän vuoksi pääpaino työssämme on varhaiskasvatuksessa, etenkin vanhemmuuden tukemisessa.

Meillä molemmilla oli selkeä näkemys ja yhteinen ymmärrys työmme rungosta, joten teoreettisen viitekehyksen muodostaminen oli suhteellisen vaivatonta. Opinnäytetyömme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta oli tarjolla riittävästi. Perusturvajärjestelmän ollessa laaja kokonaisuus tuotti aiheen rajaaminen aluksi vaikeuksia. Asiaa harkittuamme, päädyimme rajaamaan perusturvaosion alle kouluikäisten lasten perheiden peruspalveluihin. Päivähoito-, kasvatusyhteistyö- ja vanhemmuuden roolikartta -osiot eivät tuottaneet suurempia vaikeuksia aiheiden rajaamisessa. Työmme kannalta oikean näkökulman löytäminen vanhemmuuden määrittelemiseksi oli aikaa vievää eri vaihtoehtoja läpikäydessämme. Posion päivähoidon kasvatusyhteistyötä käsittelevää kirjallista materiaalia oli käytettävissä niukasti, jonka vuoksi kyseinen osio jäi toivomaamme suppeammaksi. Tutkimuksestamme saamamme tieto syvensi kuitenkin tietouttamme päivähoidon tekemästä kasvatusyhteistyöstä.

Teimme opinnäytetyömme tutkimukset teemahaastattelujen pohjalta. Haastatteluiden teemat nousivat asettamistamme tutkimustehtävistä. Sekä päivähoidon vastaavalle että varhaiskasvattajille tekemämme haastattelut olivat intensiivisiä ja tuottivat runsaasti tietoa. Rauhallisella ja objektiivisellä asenteellamme sekä selkeällä ohjeistuksellamme, haastattelutilanteet olivat luontevia ja pysyivät aiheessa. Saadaksemme jokaisen osallistujan näkemyksen esille, pidimme huolen tutkijoina, että jokainen tutkimukseen osallistuva sai riittävästi aikaa oman mielipiteensä kertomiseen käsiteltävästä aiheesta.

Aineiston litterointi oli haastavaa koska saimme materiaalia odotettua enemmän. Tämän vuoksi litterointi vei kauemmin aikaa kuin olimme odottaneet. Tutkimustulosten kannalta aineiston runsaus oli positiivista, koska saimme

tietoa monipuolisemmin ja useammasta näkökulmasta. Aineiston analysoiminen oli helppoa, koska teemoittelun aiheet tulivat suoraan tekemistämme teemahaastatteluista.

Aloitimme opinnäytetyöprosessin kevään aikana. Työstimme opinnäytetyömme yhdessä. Pääosin työskentelimme koululla, koska koimme työn tekemiseen keskittymisen olevan helpompaa ilman ylimääräisiä häiriötekijöitä. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen oli haastavaa, mutta antoisaa. Työstäminen oli hidasta, koska parityöskentelyssä keskustelimme asiat auki yhteisen ajatuksen löytämiselle. Tapamme ajatella ja kirjoittaa on samanlainen, mutta välillä työskentelyä hidasti puhuminen samasta asiasta ”eri kielellä”.

Mielestämme työskentely kahdestaan on kuitenkin ollut mielenkiintoista sekä opettavaista ja tehnyt työmme sisällöstä rikkaampaa. Tilanteen tuntuessa välillä toivottomalta tuimme toinen toistamme jatkamaan eteenpäin. Mielestämme useamman opinnäytetyö ohjaajan hyödyntäminen työtä tehdessämme oli antoisaa ja antoi paljon erilaisia näkökulmia lähestyä aihettamme. Toisaalta tapaamiset tuottivat meille haasteita poimia uusien neuvojen ja ideoiden joukosta juuri työllemme olennaisimmat tiedot. Taito osata yhdistää uutta ja vanhaa tietoa kadottamatta opinnäytetyömme syvintä ideaa ja ajatusta, kehittyi molemmilla prosessin aikana.

Opinnäytetyöprosessi on kehittänyt ammatillista osaamistamme ja tuonut lisää varmuutta uskoa omiin kykyihimme ja taitoihimme. Voimme hyödyntää tutkimuksemme kautta saamaamme tietoa tulevaisuudessa työskennellessämme sosionomeina. Vanhemmuuden roolikarttaan tutustuminen antoi meille loistavan työvälineen, jota on mahdollista hyödyntää perheiden kanssa tehtävässä työssä. Prosessin aikana vahvistuivat ajatuksemme siitä, että kokonaisuuden kannalta on tärkeää hahmottaa jokaisen palvelun olevan osa suurempaa kokonaisuutta. Lisäksi palvelun laadukkuuden ja toimivuuden takaamiseksi niin yksittäisen työntekijän kuin saman palvelukokonaisuuden alla toimivien yksiköiden antama työpanos on yhtä tärkeää.

Yhdessä työskentely on vahvistanut ajatustamme, siitä että useamman ihmisen näkökulma tarjoaa rikkaamman lopputuloksen käsiteltävästä aiheesta. Niin koulu- kuin työmaailmassa yhdessä työskenteleminen antaa myös itselle

uusia ajatuksia ja toimintatapoja, mikäli on valmis vastaanottamaan. Meille yhdessä työskenteleminen on ollut toisen kuuntelemista, huomioon ottamista sekä yhteisen ajatuksen muodostamista.

Toivomme, että opinnäytetyöstämme on hyötyä lisäksemme myös Posion päivähdolle sekä muille aiheesta kiinnostuneille. Toivomme myös, että työmme herättäisi ajatuksia ja pysäyttäisi miettimään käytännön työn merkitystä vanhemmuudessa ja sen tukemisessa. Lisäksi haluamme herätellä jokaista miettimään oman sekä yksikön toiminnan merkitystä ja arvoa osana laajempaa palvelukokonaisuutta. Toivomme, että uskalluksemme lähteä tekemään ensimmäistä tutkimustamme kahdesta erilaisesta näkökulmasta, antaisi myös muille rohkeutta heittäytyä uusiin haasteisiin.

LÄHTEET

- Finlex 2010. Suomen perustuslaki. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. 13.10.2010
- Heikkilä, Matti – Kautto, Mikko – Teperi, Juha 2005. Julkinen hyvinvointivas-
tuu sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtioneuvoston kanslia jul-
kaisusarja 5/2005.
- Heiliö, Pia-Liisa – Kattelus, Mervi – Kaukonen, Olavi – Kumpula, Anne - Na-
rikka, Jouko – Sintonen, Harri – Ylipartanen, Arto 2006. Sosiaali-
ja terveystalvelujen lainsäädäntö käytännössä. Tietosanoma,
Helsinki.
- Helminen, Marja-Liisa – Iso-Heiniemi, Mari 1999. Vanhemmuuden roolikart-
ta.Käyttäjän opas. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Hiitola-Moilanen, Marja – Määttä, Anu – Oikkonen, Leena – Parhiala, Marja –
Sarvela, Hannakaarina – Vähärautio, Aira 2006-2008. Sinun?
Minun? Meidän. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastat-
telun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita.
Tammi, Helsinki.
- Hujala, Eeva – Puroila, Anna-Maija – Parrila, Sanna – Nivala Veijo 2007.
Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Edufin, Vantaa.
- Häkkä, Arja – Kuokkanen, Helena – Virolainen, Arja (toim.) 2006. Lapsen
parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Edita Publishing Oy,
Helsinki.
- Järvinen, Ritva – Lankinen, Aila – Taajamo, Terhi – Veistilä, Minna – Virolai-
nen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Edita Pub-
lishing Oy, Helsinki.
- Kansaneläkelaitos 2009a. Kotihoidon tuki. Osoitteessa
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/170701122305EH?O>
penDocument. 2.8.2010
- Kansaneläkelaitos 2009b. Yksityisen hoidon tuki. Osoitteessa
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/170701124416EH?O>
penDocument. 14.12.2009
- Karila Kirsti – Nummenmaa Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuu-
teen. Kuvauskohteena päiväkotii. WSOY, Helsinki.
- Karling, Marjo – Ojanen, Tuija – Sivén, Tuula – Vihunen, Riitta – Vilén, Mari-
ka 2008. Lapsen aika. WSOY, Helsinki.
- Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannatte-
lee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63.
Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki.

- Kaskela, Marja - Kekkonen, Marjatta 2005. Kasvatuskumppanuus tuo kodin ja päivähoidon lähelle toisiaan. Lastentarha 3/ 05, 16- 18.
- Kekkonen, Marjatta 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Raportteja 281. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki.
- Keskinen, Soili – Virjonen, Heli (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tammi, Helsinki.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. PS- kustannus, Jyväskylä.
- Kupila, Päivi toim. 2004. Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tammi, Helsinki.
- Lehto, Juhani – Kananoja, Aulikki – Kokko, Simo – Taipale, Vappu 2003. Sosiaali- ja terveydenhuolto. WSOY, Helsinki.
- Liinamaa, Arja 2002. Mistä syntyy mutkaton yhteistyö?. Lastentarha 4/ 02, 16- 17.
- Metsämuuronen, Jari (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. International Methelp, Helsinki.
- Myöhänen, Mirja – Kallio, Sari – Viitanen, Susanna 2005. Lastentarhanopettajien antamia merkityksiä kasvatuskumppanuudelle ”Nyt meillä on menestystekijän resepti”. Lastentarha 3/ 05, 19-21.
- Posio 2010. Koulutus ja opiskelu. Osoitteessa <http://www.posio.fi/Resource.phx/sivut/sivutposio/palvelut/koulutus/index.htx>. 31.3.2010
- Posion kunta 2010. Palveluja posiolaisille. Osoitteessa <http://www.posio.fi/dman/Document.phx?documentId=qj13810142615097&cmd=download>. 31.5.2010
- Posion päivähoito 2009. Posion päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma. 15.7.2010
- Helisten, Eija 2010. Posion päivähoiton vastaavan haastattelu. 25.5.2010
- Rautiainen, Mari (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovel-la. Suomen kuntaliitto, Helsinki.
- Ruusuvuori, Johanna – Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimustilan-teet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere.
- Sihvola, Seija 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Ajatus, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes, Helsinki.

- Sosiaali- ja terveysministeriö - Opetusministeriö – Petäjäniemi, Tuulikki – Pokki, Simo 2010. Selvitys päivähoidon- ja varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa. Osoitteessa http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39502&name=DLFE-11013.pdf. 1.3.2010
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Päivähoitomaksut. Osoitteessa http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/asiakasmaksut/lasten_paivahoito. 7.12.2009
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Perhepolitiikka Suomessa. Esitteitä 2006:12. Osoitteessa http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7153.pdf. 5.7.2010
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2005. Sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteiset palvelut. Esitteitä 2005:7. Yliopistopaino, Helsinki. Osoitteessa http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3673.pdf&title=Sosiaali__ja_terveydenhuollon_lakisaateiset_palvelut_fi.pdf. 16.6.2010
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen linjauksista. Julkaisuja 2002:9, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 1999. Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio 1999:4. Osoitteessa <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/kasvatusv.pdf>. 8.4.1999
- Tiensuu, Jari 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Edufin, Vantaa.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.
- Varttua – varhaiskasvatuksen verkkopalvelu 2010. Päiväkotit. Osoitteessa <http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/paivahoito/paivakoti/paivakoti.htm>. 3.2.2010
- Varttua – varhaiskasvatuksen verkkopalvelu 2009a. Avoin varhaiskasvatus. Osoitteessa http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/avoin_vaka/Avoin_varhaiskasvatus.htm. 19.10.2009
- Varttua – varhaiskasvatuksen verkkopalvelu 2009b. Päivähoito. Osoitteessa <http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/paivahoito/paivahoito.htm>. 23.11.2009
- Varttua – varhaiskasvatuksen verkkopalvelu 2007. Perhepäivähoito. Osoitteessa <http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/paivahoito/perhepaivahoito/perhepaivahoito.htm>. 26.6.2007

Vilén, Marika – Vihunen, Riitta – Vartiainen, Jari – Sivén, Tuula – Neuvonen, Sohvi – Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus - erityinen he. WSOY, Helsinki.

LIITTEET

Saatekirje työntekijöille	Liite 1
Saatekirje vanhemmille	Liite 2
Vanhemmuuden roolikartta	Liite 3
Teemahaastattelun runko – varhaiskasvattajat	Liite 4

Liite 1

Hyvät Työntekijät,

olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Rovaniemen ammattikorkeakoulusta. Tulemme tekemään Teidän kanssanne yhteistyötä opinnäytetyönämme tekemien haastattelujen myötä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää millä tavoin koette työntekijöinä Posion päiväkodissa tukevanne vanhemmuutta.

Tulemme haastattelemaan teitä työpaikallenne 25. - 26.5.2010. Haastattelu toteutetaan ”nukkariaikana” ja kestää korkeintaan tunnin. Haastattelun teemat nousevat vanhemmuuden roolikartan pohjalta, johon on eroteltu vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta: rakkauden antaja, huoltaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Haastattelussa käydään vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta lävitse tavoitteiden ja käytännön toimimisen kautta.

Esimerkki roolin muuttumisesta käytännön teoksi:

Aikuisen roolina (Päiväkodin työntekijä)	Roolin tavoitteena	Käytännössä tehtävä teko
Rajojen asettaja	Turvallisuuden luoja	Myrkyllisten aineiden pito lukkojen takana
Rakkauden antaja	Suojelija	Kieltää lyömisen

Toivomme, että teillä olisi aikaa perehtyä ohessa lähettämäämme materiaaliin ja miettiä sen avulla, kuinka vanhemmuuden eri roolien tukeminen tapahtuu käytännössä Posion päiväkodissa. Mikäli koette vanhemmuuden tukemisessa olevan ylitsepääsemättömiä haasteita tai päiväkodin arjen toiminnassa puutteita vanhemmuutta tukiessa, toivomme teidän tuovan haastattelussa ne esille. Antamanne palaute ja kehitysehdotukset toiminnan parantamiseksi ovat tärkeitä päiväkodin toimintaa kehittäessä.

Kiitos osallistumisestanne tutkimukseemme.

Keväisin terveisin, _____

Riikka Varanka

Lea Petäjäjärvi

Liite 2

Hyvät Vanhemmat,

olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Rovaniemen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Posion päiväkodin kanssa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää millä tavoin koette Posion päiväkodin tukevan Teitä vanhemmuudessa sekä millaista tukea koette vielä tarvitsevanne päiväkodilta.

Tulemme haastattelemaan teitä Posion päiväkodilla 25. – 26.5.2010 alkaen kello 18.30. Haastattelu kestää korkeintaan tunnin. Haastattelun teemat nousevat vanhemmuuden roolikartan pohjalta, johon on eroteltu vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta: rakkauden antaja, huoltaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Haastattelussa käydään vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta lävitse tavoitteiden ja käytännön toimimisen kautta.

Esimerkki roolin muuttumisesta käytännön teoksi:

Aikuisen roolina (Päiväkodin työntekijä)	Roolin tavoitteena	Käytännössä tehtävä teko
Rajojen asettaja	Turvallisuuden luoja	Myrkyllisten aineiden pito lukkojen takana
Rakkauden antaja	Suojelija	Kieltää lyömisen

Toivomme, että teillä olisi aikaa perehtyä ohessa lähettämäämme materiaaliin ja miettiä sen avulla, kuinka vanhemmuuden eri roolien tukeminen tapahtuu käytännössä Posion päiväkodissa. Mikäli koette päiväkodin arjessa olevan puutteita tai koette tarvitsevanne lisätukea vanhemmuuden eri roolien toteuttamiseen, toivomme teidän tuovan haastattelussa ne esille. Antamanne palaute on tärkeää päiväkodin toiminnan kehittämiseksi.

Toivoisimme tutkimukseemme osallistuvan vähintään 3 vanhempaa sekä pienten että isojen puolelta. Mikäli olette halukkaita osallistumaan tutkimukseemme, voitte ilmoittautua

Eija Helistenille 12.5 mennessä.

Keväisin terveisin, _____

Riikka Varanka

Lea Petäjäjärvi

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA
 Vanhemmuuden 5 keskeistä osa-aluetta

- Turvallisuuden luoja
- Ein-sanoja
- Omien rajojensa asettaja
- Fyysisen koskemattomuuden takaaja
- Sääntöjen ja sopimusten noudattaja ja valvoja
- Vuorokausirytmistä huolehtija

**5. RAJOJEN
ASETTAJA**

- Heilyyden antaja
- Myötäeläjä
- Suojelija
- Lohduttaja
- Hyväksyjä
- Hyvän huomaaja
- Itsensä rakastaja

**1. RAKKAUDEN
ANTAJA**

**4. IHMISSUHDE-
OSAAJA**

- Keskustelija
- Kannustaja
- Kuuntelija
- Tunteiden hyväksyjä
- Itsenäisyyden tukija
- Tasapuolisuuden toteuttaja
- Ristiriidoissa auttaja
- Anteeksiantaja/
anteeksipyytaja
- Perheen ja lapsen
ihmissuhteiden vaalija

LAPSEN TARPEET ERI
KEHITYSVAIHEISSA

2. HUOLTAJA

- Ruoan antaja
- Vaatettaja
- Levon turvaaja
- Puhtaudesta huolehtija
- Sairausten hoitaja
- Virikkeiden säätelijä
- Rahan käyttäjä
- Ympäristöstä huolehtija
- Ulkoiluttaja

**3. ELÄMÄN
OPETTAJA**

- Mallin antaja
- Tapojen opettaja
- Sosiaalisten taitojen opettaja
- Arkielämän taitojen opettaja
- Oikean ja väärän opettaja
- Arvojen välittäjä
- Kauneuden arvostaja

5. RAJOJEN ASETTAJA

Rajojen asettajan roolissa vanhemman tehtävänä on taata lapsen turvallisuus asettamalla hänelle rajat.

RAJOJEN ASETTAJAN TAVOITTEET:

POSION PÄIVÄKODIN TOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ:

- ❖ TURVALLISUUDEN LUOJA
- ❖ EIN – SANOJA
- ❖ OMIEN RAJOJENSA ASETTAJA
- ❖ FYYSISEN KOSKEMATTOMUUDEN TAKAAJA
- ❖ SÄÄNTÖJEN JA SOPIMUSTEN NOUDATTAJA JA VALVOJA
- ❖ VUOROKAUSIRYTMISTÄ HUOLEHTIJA
